

IV. ÉVFOLYAM 2.SZÁM

ZENEKAR

1997. ÁPRILIS

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA

PAULUS VAN VIANEN: A ZENE ALLEGÓRIÁJA

TARTALOM

HÍREINK	2
35 ÉVES A BM DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR	3
SOKOLDALÚ MUZSIKUSOK A ZENEKARI KÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN	4
CÉL A BÉCSI FILHARMONIKUSOK – AZ ÚTON SOK MINDEN TÖRTÉNHEK	13
7. NEMZETKÖZI ZENEI FESZTIVÁL	16
ÚJ EGYÜTTES A SEMMIBŐL Áprilisban mutatkozik be a Budavári Szimfonikus Zenekar	17
EGÉSZSÉG A zenekari muzsikások váll-ízületeinek erőteljes igénybevétele	20
MŰHELY Kísérletek a hegedű-húrtartók hosszával és súlyával Több hang és több kifejezőerő	22 23
RICHTER-EMLEKKIÁLLÍTÁS GYŐRÖTT	25
KRITIKA Három új lemez a Hungaroton Classic ajánlatából	28
TALLÓZÓ	30
PROGRAMOK	38

HÍREINK

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium a Magyar Köztársaság 1997. évi költségvetéséről szóló 1996. évi CXXIV. Törvény 5. sz. melléklete 9. pontjának értelmében az önkormányzatok által fenntartott hivatalos zenekarok és énekkarok támogatásának kiegészítésére vonatkozó 200 millió forint összegű központosított előirányzatra vonatkozóan pályázatot hirdetett. A beérkezett pályázatokat 9 tagú kuratórium bírálta el. A kuratóriumba az alábbi szervezetek delegáltak tagokat:

Magyar Zenei Tanács (3 fő)

Magyar Zenei Fórum (2 fő)

Szimfonikus Zenekarok Szövetsége (2 fő)

Magyar Zeneszerzők Egyesülete (1 fő)

Magyar Zeneművészek Szakszervezete (1 fő)

A Minisztérium részéről 3 fő vett részt az üléseken.

A kuratórium egyhangú döntése alapján a kiegészítő támogatás az alább megjelölt összegek szerint került felosztásra:

<i>Debreceni Filharmonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Szegedi Szimfonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Miskolci Szimfonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Szombathelyi Szimfonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Győri Szimfonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Pécsi Szimfonikus Zenekar</i>	<i>26 000 000.- Ft</i>
<i>Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar</i>	<i>16 000 000.- Ft</i>
<i>Budapesti Fesztiválzenekar</i>	<i>9 000 000.- Ft</i>
<i>Szolnoki Liszt Ferenc Kamarazenekar</i>	<i>5 000 000.- Ft</i>
<i>Debreceni Kodály Kórus</i>	<i>12 000 000.- Ft</i>
<i>Szolnoki Bartók Béla Kórus</i>	<i>2 000 000.- Ft</i>

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja.

A szerkesztőség címe:

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1068 Budapest, Városligeti fasor 38.

Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Tördelés-szerkesztés: DARIT BT.

1071 Budapest, Dembinszky u. 38.

Telefon: 352-5348

Nyomdai munkák: WolfPress Kft.

1085 Budapest, Somogyi B. u. 7.

Telefon: 118-9439, (20) 391-057

Felelős: a Kft. ügyvezetője

ISSN: 1218-2702

35 éves a BM Duna Szimfonikus Zenekar

Ismét elérkezett egy kerek évforduló. A zenekar, amelyet 1961-ben alapítottak, 35. szonját görgeti a budapesti zenei életben. Hogy miért kell erről megemlékezni? Talán azért, mert manapság ebben a zűrzavaros gazdasági helyzetben egy kulturális területen működő együttesnek ünnep minden nap, amit megérhet. Tekintsünk vissza egy kicsit a múltra. A zenekar hosszú évekre visszanyúló tradíciója ellenére nem olyan régen vált ismertté a koncerthallgatók körében, mivel maga a Duna Palota – együttesünk koncertszínhelye – csak a 90-es évek elején nyitotta ki kapuit a nagyközönség felé. A zenekar alapfeladata a BM dolgozók művelődési és szórakozási igényeinek kielégítése volt a korábbi időszakban. Természetesen a szakma számára soha nem volt ismeretlen a BM Zenekar. Sok olyan fiatal művész kezdte itt pályafutását, akik később más, ismert zenekarokban helyezkedtek el. Éppen a napokban nézegettünk néhány megsárgult plakátot, régi szóróanyagot, fotókat a zenekarról Szklenár Ferenc művészeti igazgató és Deák András vezető karmester társaságában. A kezdeti időszakot Vavrincz Béla és Mondvai György neve fémjelzi, majd hosszú időn keresztül Králik János vezetése alatt állt az együttes. Az ő nevéhez fűződik az akkoriban feltűnt fiatal tehetség, Győriványi Ráth György szerződtetése is. Králik János távozása után 1991-ben pályázat útján került a zenekarhoz Deák András. A vendégkarmesterek és szólisták között sok az ismerős. Nyugodtan állíthatjuk, hogy aki a magyar zenei életben számít, az szerepelt nálunk.

A zenekar újjáéledését a létért folytatott harc nagy mértékben előrelendítette. A teljesítményorientáltság, a piaci áruvá vált kultúra megjelenése rákényszerítette a zenekar vezetését, hogy a működési struktúra átalakításával és a színvonal emelésével kiharcolja új helyét a budapesti zenei életben. Az utóbbi 5-6 évben a zenekar működőképességét igyekeztünk több lábra állítani. Sikertől bel- és külföldi partnerekkel együttműködve olyan konstrukciót kidolgozni, melynek eredményeként az elmúlt időszakban éves szinten több mint kétszáz fellépést tudtunk létrehozni. Ennek nagy részét a Budapestre látogató külföldiek körében nagy népszerűségnek örvendő „Dunakoncert” és „Opera Gála” sorozat, valamint a Tournee Theater Hannover szervezésében létrejövő staggione előadások képezik, de komolyzenei koncertprogramokkal az

utóbbi két évben többször szerepeltünk Svájcban is. Nagy szerencsénk, hogy magunknak tudhatjuk a Duna Palotában lévő gyönyörű szecessziós stílusú, 330 fő befogadására alkalmas koncerttermet. A koncertszervezők felkérése egyre gyakoribb, hiszen könnyebb olyan zenekarral dolgozni, akinek saját koncertterme, törzsközönsége van. Bérletsorozatunk, amely a barokktól a modern zenéig kínál programokat, most már mindig telt házzal megy. Tavaszi sorozatunkban minden bérlet elkelt! Jól esik ezt kimondani és jól esik a zsúfolásig megtelt nézősorokra lepillantani.

Külön öröm számunkra, hogy a Duna Palota új igazgatója a Belügyminisztériummal összehangolva szinte feltétel nélkül támogatja zenekarunkat. Elfogadja a szakmai és zenekari bizottság által közösen megtervezett irányvonalat. Sajnos anyagi javakban messze vagyunk a szükségestől mind munkabér, mind eszköztár tekintetében, de a lehetőségeken belüli messze-menő támogatás szándéka jó érzéssel tölti el a Zenekart. A 100 éves Duna Palota 1997 májusában egy kiállítással várja az érdeklődőket. Itt a 35 éves Duna Szimfonikus Zenekarról is többet megtudhatnak. Addig is reménykedünk, hogy a 40. évfordulón is mondhatunk valami jót a zenekarról az érdeklődőknek jelen és jövő időben egyaránt ...

Sokoldalú muzsikuskok a zenekari képzés szolgálatában

- hogy segíti a főiskolás növendékek zenekari muzsikussá képzését a szólistaként, kamaraművészként és vezető zenekari muzsikusként is tevékenykedő tanár?

Kiss András hegedűművész:

– Szólista, tanszakvezető, koncertmester, vonósnégyes-primárius – hogyan egészítik ki egymást ezek a tevékenységformák, mennyiben határozzák meg azt, hogy milyen irányba tereli a növendékek érdeklődését, véleményüket a szakma különböző területeiről?

– Elsősorban nem magamon, hanem másokon tudom lemérni, hogy milyen irányban és mennyiben változik a szemléletem egy-egy új tevékenységforma művelésétől. Ugyanúgy, ahogy a szülők nem veszik észre, mennyit nő a gyermekük, inkább csak az idegenek csodálkozásából mérik le a fejlődést, a gyarapodást.

Már tisztességes szólista múltam volt, amikor elkezdtem kvartettezni. Egy-két év múlva észrevettem, hogy egészen megváltozott a véleményem például egy Bartók Szólószonáta kapcsán a kottahűséghez való ragaszkodásról, mint korábban, amikor még nem játszottam Bartók vonósnégyeseit és amikor még nem töltöttem el jelentős időt Székely Zoltánnal és a Magyar Vonósnégyessel.

– Hol volt alkalma együtt dolgozni a Magyar Vonósnégyessel?

– Kint Amerikában, ahol még egészen más felállásban voltunk. Kvartettünkben akkor én voltam a primárius, Albert György játszotta a második hegedű szólamát, Popa Tivadar volt a brácsás és Koó Tamás, az Állami Hangversenyzenekar szólócsellistája pedig a gordonkás. Albert György akkor valami miatt nem tartott velünk; helyette Popa Péterrel utaztunk hat hétre a Magyar Vonósnégyeshez. Ez életre szóló élmény volt. Később is meghatározta minden Bartókkal, Beetho-vennel való találkozásunkat ez a hat hét. És ez nemcsak a vonósnégyesekre vonatkozik; másképp nyúlok azóta a hegedűversenyekhez, szonátákhoz is.

Nagy "felfedezés", hogy a szerző nemcsak azokat a szólista által eljátszható darabokat írta, hanem ott vannak a kamaraművek, a nagyzenekari kompozíciók is. Egy jól megírt vonósnégyes egy komplett szimfónia, csak éppen nincsen meghangszerelve. Ügyes hangszerelő képes lenne jó szimfóniává varázsolni ezeket a kvartetteket. Mozartnál különösen gyakran támad az az érzésem, hogy talán nem is hegedűre, hanem valamilyen fúvóshangszerre vagy énekhangra írta a szólamot a szerző.

Másik ilyen változás az életemben az volt, amikor koncertmester lettem a zenekarban és egyszer csak

észrevettem, hogy zeneakadémiai óráimon megváltoztak az instrukcióim; például más tempókat kértem. Ebben ez a gyönyörű: minden korhoz szól egy zeneszerző, aki igazán jó műveket alkotott. Emiatt vagyok bajban, amikor hagyományos hangszeren, hagyományos stílusban próbálnak játszani kollegák. Érdekes kezdeményezés, még tanulni is lehet belőle; de éppen ez a csodálatos, hogy más korban, más hangszereken, másképp gondolkodó és más problémákkal küzdő, más dolgoknak örülő embereknek is tudnak valamit mondani ezek a darabok.

Kiss András hegedűművész

– Hogyan tudja megosztani ezeket az élményeit a növendékeivel, akiket bizonyos dolgok fontosságáról, szépségéről, hasznosságáról még meg kell győzni?

– Nincsenek érveim: a kor, amelyben élünk, nem kedvez nekünk, muzsikuskoknak. Évtizedeken át be volt zárva az ország; most a határok nyitottak, a pénz azonban elfogyott és a kultúrára nagyon kevés pénz, affinitás jut a kormányzat részéről. Régebben azért nem

jöttek bizonyos országokból hozzánk világnagyságok, mert nem volt – teszem azt – diplomáciai kapcsolat a két állam között. Most pedig nem tudjuk megfizetni őket. Sokan inkább eljönnek pénz nélkül játszani, mert számukra még valami miatt fontosak vagyunk. Másfelől lassan az embereknek is elfogy a kedvük koncertlátogatáshoz. Inspirálni tehát ebbe az irányba nem tudom a gyerekeket és állás is egyre kevesebb akad. A fizetések halványak; Európára ki lehetne írni a "Megtelt" táblát, már az a lehetőség sincs, hogy külföldre menjenek. Hiába nagyon jók a magyar muzsikuskok, a nyitott határokon át özönlének az olcsóbb kelet-európai muzsikuskok még a tengeren túlra is. A szakszervezetek is az adott ország saját polgárait védik, nemegyszer a tudásbeli színvonal rovására is.

Egyetlen érvem maradt: ez egy gyönyörű pálya, ahol az ember nem másokat bánt azzal, hogy dolgozik, hanem sokaknak örömet szerez. A sok gyönyörű muzsika valóban az emberi kultúra nemes része; egyéb vonatkozásban ugyanis az ember esetenként az állatok színvonalát sem éri el. Az állat nem öl kedvtelésből, csak létfenntartó ösztönéből – ez az emberről nem mondható el. Az állat ugyanakkor nem képes arra, hogy festményben, zeneműben gyönyörködjen. Ezek létrehozása pedig az emberek közül is csak keveseknek adatik meg.

Magyarország zenekultúrájának viszonylag rövid ideje alatt zenei nagyhatalommá vált annak ellenére, hogy nincsenek nagyon távolba nyúló zenei gyökereink. Jó lenne, ha eljönne az az idő, amikor az emberek sorban állnak koncertjegyért ismeretlen nevű előadóművész estjére, mert a jól végzett napi munka után igényük és lehetőségük van arra, hogy hangversenyteremben komolyzenét hallgassanak.

– Egy ilyen modellezett optimális helyzetben hogyan irányítaná, esetleg változtatná meg a Zeneakadémián belül a képzés jellegét, szemléletét? Szólistaságra, vagy zenekari játékokra buzdítaná növendékeit?

– Nem tudom, hogy a képzésben lehetne-e a mostaninál jobban differenciálni. Aki ide bekerül, úgy érzi: még az is elképzelhető, hogy belőle szólista lesz. A többség – ha szerencséje van és el tud helyezkedni – kisebb-nagyobb együttesekben találja meg helyét. Szólistát nem lehet elhatározással nevelni, mint ahogy például a Polgár lányok papája nevelte sakkozónak lányait. Óriási szerencse, a különböző fajta tehetségek együttes jelenléte, koordinációja szükséges ahhoz, hogy valaki szólista legyen. Nem elég csak a jó mechanika, csak a szép és jó hegedülés, csak a jó hallás, csak a jó zenei memória – ezekre mindre szükség van szorgalommal, eltökéltséggel, jó tanárral, megfelelő összeköttetésekkel együtt. Még így is elkallódhat valaki pubertáskorban és jöhetnek nem várt akadályok.

Egy általánosabb szemléletet szeretnék inkább

meghonosítani a Zeneakadémián. Aki ide jár, az ide szeretett volna jönni és nagyon komoly munka van a háta mögött. Az tudja, hogy az országban az első 10-15 között tartják számon. Becsülje meg magát és legyen itt boldog az öt év alatt, hogy éppen azoknál a tanároknál éppen azt az anyagot tanulhatja, amit kijelöltek neki. Itt tehát továbbra is elitképzésnek kell folyni. Segíteni talán azzal tudunk a legjobban, ha komplex képzést nyújtunk: ne érje a muzsikust nagy meglepetés, ha zenekarban, kvartettben vagy akár szólistaként kell helyt állnia.

Hogy minek neveljem a növendékeimet, nem határozhatom meg előre. Mindenkinek – ha úgy tetszik – szólista tananyagot kell elsajátítania. Beethoven, Brahms, Csajkovszkij hegedűversenye, Mozart-koncertek jelentik a tananyag gerincét és ezeket a műveket a többség valószínűen csak mint kísérő fogja előadni a pódiumon. Éppen ezért bevezettem, hogy III. és IV. évben a félévi vizsgán skálát, etűdöt és bizonyos zenekari helyeket kell játszani, ami újdonság az egész vonós tanteremben és egy kicsit azt a bizonyos differenciálást is célozta. A szólista- és kamarazeneanyag mellett így mélyebb kapcsolatba kerülnek a növendékek a zenekari anyagokkal is.

– De ha itt elitképzés folyik és ugyanakkor még leginkább a zenekari elhelyezkedésnek van realitása (még ha ez is egyre kevesebb), akkor miért van az, hogy éppen a zenekari munkától vonakodnak leginkább az akadémisták?

– Jó a kérdés, nem tudok rá válaszolni. Ez egy zenekari gyakorlat, ami a képzés része és egy olyan zenélési forma, ami nem hasonlít semmihez: sem a főtárgy órákhoz, sem a kamarazene órákhoz. Olyan csapatmunka, összjáték és harmónia valósulhat meg, ami sehol másutt. Mindenki részmunkát lát el, és ha azt mindenki jól csinálja, fantasztikus produkció születhet. A világon minden zenei egyetemen vannak ilyen zenekarok és mindenütt alapvető fontosságúnak tartják, hogy a zenekar jól működjön és reprezentálja az adott intézményt. Fontos, hogy növendékeink díjakkal térjenek haza világversenyekről, de azt is fontosnak tartanám, hogy a főiskolai zenekar méltó módon tudja egy-egy hangverseny révén reprezentálni az intézményben folyó képzés színvonalát.

A nálunk tapasztalt jelenséget tehát egyszerűen nem értem. Már csak azért sem, mert gyakran előfordul, hogy valaki lóg az itteni zenekari gyakorlatról, másik együttesbe pedig boldogan eljár valakinek a kedvéért, holott egy fillért sem kap érte. Lehet, hogy ez a jelenség nagyon személyhez kötött. Ez nem is speciálisan vonós-kérdés, hanem ennél sokkal átfogóbb. Tudomásom szerint a fúvós- és ütős növendékekkel is probléma volt, akik aztán végképp zenekari munkára készülnek e falak között. Náluk még kisebb a szólistapálya kísértése. Ütős szólista például világszerte alig akad.

Lehet, hogy mi is elkövettünk hibákat. A diákok

ugyanis arra vannak kötelezve, hogy hat-nyolc félévet teljesítsenek a zenekarban. Helyesebb lenne a zenekari gyakorlatot beépíteni az órarendbe. Ha egy növendék akkor teljesít, amikor akar, az nincs a tanrendbe építve. Ki kell írni félévenként, kötelező bejárással.

Az első év legyen továbbra is ismerkedés: növendék és tanár ismerje meg egymást, alakítsa ki a mi munkánkban elengedhetetlen személyes kontaktust. Esetenként technikai korrekciókra is szükség van. Az ötödév felkészülés a diplomára. A közbeeső hat félév nagyon alkalmas zenekari gyakorlatra. A kötelezően előírt időtartam lehet hangszerenként változó – a bőgők esetében tíz félévet is el tudok képzelni. Ez nem büntetés, hanem hivatás. Ha a növendék nem így érzi, akkor a tanár hibázik. Hiszen a legtöbb tanár nem, vagy alig rendelkezik zenekari gyakorlattal. Kevés az olyan, aki itt a növendékeinek előjátssza a Beethoven Hegedűversenyt, este pedig a Hattyúk tavában kíséri az Operaházban. A legnagyobb nevelőerő itt is a személyes példában van – a zenekari munkát művészetként tisztelő tanár növendéke nem érzi kisiklottnak az életét, ha zenekari muzsikusként kell megkeresnie kenyerét.

Bársony László brácsaművész:

– *Hogyan vélekedik egy, a Zeneakadémián tanító, vonósnégyesben és vezető szimfonikus zenekarban szólamvezetőként dolgozó muzsikos a zenekari képzés jelenlegi helyzetéről és perspektíváiról? Ön is úgy érzi, hogy egy brácsás könnyebb helyzetben van ebből a szempontból, mint egy hegedűs vagy akár egy csellista?*

– Igen, ezt én is úgy érzem. Jómagam nem is ismerem olyan brácsást, aki kizárólag szólístaként keresné meg a kenyerét. Vannak olyanok, akik pódiumművészi tevékenységüket tanítással egészítik ki és olyanok is, akik csak tanítanak, de ez nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is egzisztenciális problémákat jelent. Egykori mesterem levelező viszonyban volt Primrose-zal és az egyik levélben Primrose arról panaszkodott, hogy milyen rosszul megy neki. Akkor ő már korosabb volt és csak a tanításból kellett megélnie, ami azért az Egyesült Államokban is beosztó életmódot követel. Megítélésem szerint általában a zenekari munka jellemzi a brácsások tevékenységét; népszerűek a kamaraegyüttesek, de azokból is elég kevés van. Ez, mint jövő nem kétséges a legtöbb fiatal brácsás számára. Az ő helyzetüket könnyíti meg a Zeneakadémián az idén bevezetett új tantárgy, a zenekari anyagismeret is. Ebből a tantárgyból vizsgakötelezettség van a III. és IV. évfolyamon. Az összeállított anyag megpróbál keresztmetszetet adni a szimfonikus zenekarok óriási repertoárjából. Stílusok, korszakok, szerzők szerint csoportosítottuk a válogatást – természetesen a teljesség igénye nélkül. Külön gondot

fordítottunk arra, hogy a versenyművek kíséreteiben előforduló különösen komplikált, vagy speciális nehézséget támasztó helyek szerepeljenek ebben.

– *Mit lehet a tárgyi ismeretnyújtáson kívül tenni annak érdekében, hogy a fiatalok rangjához méltóan értékeljék a zenekari munkát?*

– Úgy érzem, hogy a legfiatalabbak esetében már nem is nagyon van erre szükség. Május 1-jén lesz 30 éve, hogy az Állami Hangversenyzenekarban dolgozom és tapasztalataim szerint inkább a közép-

Bársony László brácsaművész

generáció hajlamos az elkényelmesedésre. A Zeneakadémiáról frissen kikerültek kottával a hónuk alatt érkeznek a próbára és úgy távoznak onnan. Ők készülnek, gyakorolnak – ez mindenképpen arról tanúsodik, hogy komolyan veszik munkájukat. Más kérdés ugyanakkor, hogy nem azért kell -e otthon is sokat dolgozniuk, mert tanulmányaik során nem volt alkalmuk kellőképpen felkészülni a zenekar által támasztott követelményekre. Évek kellene ahhoz, hogy a tantervbe épített zenekari szólamismeret éreztheti jótékony hatását; várnunk kell még azokra a fiatalokra, akik nem olyan "zölden" ülnek be a zenekarba, mint például én annak idején. Pedig akkoriban is volt intézeti zenekar, én is kipróbálhattam egy-két dolgot, de elképesztő mazsola voltam az első években és bizony elég hosszú

idő telt el, amíg a repertoárt némiképp feldolgoztam magamban.

– *Nem tartja furcsának, hogy a Zeneakadémián, ahol elsősorban zenekari muzsikusokat képeznek, jóformán csak tanrendben létezik zenekari gyakorlat, mert lehetőség szerint a növendékek kikerülnek az órákat és az évi hangverseny is csak nehezen hozható létre?*

– Ebben a kérdésben nem érzem érintettnak magam, mert a brácsások nagyon tisztességesen járnak; erről – kukucskálás segítségével – magam is többször meggyőződtem. Azt tartottam furcsának, hogy 3-4 prím ült a teremben, a fúvósoknál is egy-egy poszton csupán egy-egy ember, és ugyanakkor 8 brácsás... Ez egy kötelező tantárgy, szükségességét és létjogosultságát még vitatni sem érdemes. Úgy gondolom azonban, hogy ha ekkora az ellenállás, meg kéne vizsgálni az okot és esetleg – magát a tantárgyat nem elhagyva –, másfajta struktúrát lehetne kialakítani.

– *Ez az első tanév, hogy zenekari szólamanyagot is tanítanak hivatalosan és hogy ebből a növendékeknek vizsgakötelezettségük van. Eddig is kerültek ki azonban a Zeneakadémiáról zenekari muzsikusok. Őket hogyan tudták felkészíteni – bármilyen szinten is – erre a munkára?*

– Nem hiszem, hogy célirányosan lehetne képezni zenekari muzsikusokat. A Zeneakadémián folyó általános képzésen belül eddig is el lehetett lesni valamit ebből a munkából, ha valaki erre elég fogékony volt. Ebben az esetben van esély arra, hogy valaki jó zenekari muzsikus legyen. Ha valakit ez nem érdekel, akkor vagy nem lesz zenekari muzsikus vagy rossz zenekari muzsikus lesz, mert pénzkeresés céljából mégis belekényszerül ebbe a tevékenységbe. Mindenképpen praktikusabbnak tartom tehát megtanulni ezeket a dolgokat. Egyébként jómagam korábban is foglalkoztam a tanítás során ezzel a problémával, hiszen jelentek már meg ilyen gyakorló gyűjtemények, szemelvények különböző művekből. Létezik egy 50 évvel ezelőtt megjelent kiadvány, Richard Strauss összes szimfonikus műveinek exponált helyeit dolgozza fel. Legalább 80 éve jelent meg a Petersnél Wagner operáinak hírhedt brácsahelyeit tartalmazó mű és ezek eddig is sorra kerültek az órán.

Ugyanakkor el kell mondanom, hogy hiába végez valaki kitüntetéssel a Zeneakadémián, tanul ott meg minden megtanulhatót, a zenekari munka első idejében számíthat némi meglepetésre. Attól, hogy egy-két évig foglalkozott zenekari szólamanyagokkal, még nem lesz jó zenekari muzsikus. Az ő egyéni intelligenciáján, alkalmazkodó képességén, fülén, mechanizmusán és azon, amit megtanult múlik, milyen gyorsan épül bele egy zenekar hangzó egységébe, az adott szólamba. Ahogy a vonósnegyesben sincs csodagyerek, úgy a zenekarban sincs. Csak kitartó munka árán lehet valaki jó kamarazenesz, jó zenekari muzsikus.

Most kicsit színesedett a kép, mert vannak Mozart-szimfóniák, Brandenburgi versenye, Liszt zongoraverseny-kíséret, Cesar Franck d-moll szimfónia, Sztravinszkij Sacre – sikerült olyan helyeket kiválasztanunk, amelyek mindig minden brácsás számára kemény feladatot jelentenek, még az én számomra is.

– *Ezt a tananyagot minden vonós szakon „testreszabottan” állították össze, vagy valaki kitálalta a szerkezetet, a példákat és aszerint kellett mindenkinek összeállítani?*

– Feleségem a budapesti tanárképző tagozaton tanít és ő ott ezt már évek óta csinálja. Mi csak vérszemet kaptunk és amikor Kiss András tanszakvezető lett, ő is úgy gondolta, hogy ez nagyon fontos, eddig kissé elhanyagolt területe az itteni képzésnek. Engem bízott meg, hogy a brácsások számára keressek anyagot egy ilyen zenekari gyűjteményhez. Nekem személy szerint könnyű dolgom volt, mert feleségem révén rendelkezésemre állt egy válogatás, amit csak ki kellett egészítenem. Ugyanígy létezik a hegedűsök, csellisták és bőgősök között is felelőse ennek a munkának. A bőgősök boldogak, lelkesek, hogy végre ezzel is dolgozhatnak.

– *El tudná ezt a válogatást olyan muzsikus is készíteni, akinek nincs nagy zenekari gyakorlata?*

– Nehezen tudom elképzelni, mivel én kimondottan azért érzem magam jó helyzetben, mert napi kapcsolat van ezekkel a problémákkal. Pontosan tudom, hogy milyen nehézségeknek adódnak, rá tudok világítani a helyekre és a megoldási módokra. Könnyen tudok tanácsot adni a növendékeimnek.

– *Érvényes ez a zenei élményekre is? A zenekari muzsikusként, vonósnegyesben játszó kamaramuzsikusként szerzett tapasztalatokra, zenei megoldásokra is?*

– Gyakran hivatkozom is ezekre az élményekre, tapasztalatokra. Nemrég egy rádióriportban megkérdezték tőlem, hogy lehet-e egyformán jól csinálni a tanítást, a vonósnegyest és az Állami Hangversenyzenekart? A válaszem az volt, hogy ha létezik egy ideálisnak elfogadott 100%, akkor nem. De a hiányzó százalékokat pótolja az, hogy a különböző tevékenységi formák kiegészítik egymást, mindenütt a máshonnan hozott új színekkel tudom frissíteni, élnékelni az eszköztárat.

– *Melyikben érzi leginkább otthon magát?*

– Mindig abban, amelyiket éppen csinálom. Képes vagyok azonosulni mindhárom munkámmal. Ehhez az kell, hogy ne legyek túl fáradt.

– *Pályatársaival összehasonlítva módosít-e a hivatáshoz való viszonyon, a zenével való kapcsolaton mondjuk az a tény, hogy valaki harminc évet – teszem azt – az operaház zenekari árkában, vagy egy vezető szimfonikus zenekar tagjaként folyamatosan a pódiumon ülve tölt el?*

– Nem kellene, hogy legyenek, de azért lehet, hogy vannak. Magam példájából kiindulva csak azt tu-

dom mondani, hogy egyszerűnek és kommersznek látszó zenekari próbán ugyanolyan koncentrációval és erőbedobással dolgozom és játszom, mintha a vonós-negyessel adnék éppen koncertet. Az elképzelhető, hogy másféle reflexek alakulnak ki a zenekari árokban. Egyszer egy fél évet volt alkalmam játszani az operazenekarban; óriási élmény volt. Az első héten szinte kizárólag a lapozással voltam elfoglalva, alig tudtam követni az eseményeket. Az a fél év nagy élmény volt: nem biztos, hogy harminc év után is így éreznék, de vannak több évtizede ott dolgozó kollegáim, akik halálosan szerelmesek abba a munkába. A zenekari árokban nagyon sokféle kell figyelni, nem könnyű komoly rutinra szert tenni. Bizonyára más jellegű ott a munka, mint a színpadon, de semmiképpen sem jelenthet alacsonyabb szintet valamiféle elképzelt hierarchiában.

– Mennyire tűnt el az a gyakorlat és főleg az a szemlélet, hogy az megy brácsásnak, aki nem elég jó hegedűs?

– Tudom, hogy ez valamikor így volt. Az ötvenes évek elejétől kezdett ez szerencsésen a háttérbe szorulni, amikor Lukács Pál kialakította itt az iskoláját. Ez mind a mai napig tart és mindannyian arra törekszünk, hogy a tanszak ne váljék halott hegedűsök temetőjévé. Tévedés természetesen előfordul, de egyre kevesebb a kényszerpályás brácsás.

Azt tartom jónak, ha valaki a szakiskolát még hegedűsként végzi el. Nem tartom szerencsésnek a középfokú brácsaoktatást. Részben azért, mert abban az életkorban a kéz még nincs kialakult állapotban és van egyfajta mozgékonyosság, amit brácsásként már csak elveszíteni lehet, megszerezni hegedűsként kell. Jó lenne, ha minél nagyobb anyagot végezne el hegedűsként az is, aki affinitást érez a brácsa iránt. A felvételi előtt fél- vagy egy évben kezdenének el mélyhegedűn játszani azok, akik erre a pályára készülnek.

– Lehet, hogy ez az egész probléma annak köszönhető, hogy valamilyen oknál fogva a zeneszerzők nem szerették szólóhangszerként alkalmazni a brácsát?

– Lehet, bár az utóbbi időben ez sem igaz. A 20. századi zene tele van jobbnál jobb szólóbrácsa-művekkel. Napjaink ilyen törekvéseit nem érdemes külön minősíteni, mert ezek az esztendők nem jelentik a klasszikus zene fénykorát. Igyekeznünk kell megőrizni azt, amit eddig elértünk.

– Mennyibe kerül egy olyan brácsa, amivel már be lehet ülni mondjuk az Állami Hangversenyzenekarba?

– Szerencsés esetben 100-120 ezer forintért hozzá lehet ilyenhez jutni.

– Már nem csúfolják a brácsásokat a kollegák?

– Nem, bár léteznek még brácsás viccek, amiken nagyon jól szórakozom. Éppen azért, hogy a lassú brácsásokról szóló vicceket fel tudjuk számolni, a mélyhe-

gedűsöknek nagyon sok gondot kell fordítani technikai szintük ápolására – vagyis sokat kell gyakorolni.

Botvay Károly gordonkaművész:

– Ön is azok közé a professzorok közé tartozik, aki hosszú éveket töltött el különböző kamaragyűttesekben és zenekarokban. Szét tudja-e választani ennyi idő után a különböző típusú szakmai munkákat?

– Egy vonós életében ezek nagyon összefüggő területek. Ha véletlenül úgy adódna, hogy csak zenekarban játszhatnék, sajnálnám a vonósnegyest. Nem csupán annak irodalmáért, a jellegzetes hangversenyekért, hanem mert ez valahol nagy karbantartási lehetőséget biztosít a nagyzenekari munkához képest. Szerencsés helyzetben vagyok, mert a kamarazenekari játék több fokkal is közelebb áll a vonósnegyeshöz, mint a nagyzenekari munka. Ilyen együttesben ugyanis mindenki sokkal jobban kontrollálhatja saját magát. Egy nagyzenekarban, ahol szólamonként esetleg 10-12-14 ember ül, a muzsikusként – különösen a hátsó pultoknál – gyakorlatilag egy karmester ízlésének, temperamentumának és ütéstechnikájának kell alávetnie magát, egy karmester nélküli kamarazenekarban pedig egy kamarazene-alapokon nyugvó teljes részvétellel követhető a zene megszületésének folyamata. Ez eleve egy ellenőrzöttebb lehetőséget biztosít. Ezt a következő módon értem: egy vonósnegyeshöz – jó esetben – négy szólista muzsikál együtt. Vagyis azt, amit én játszom, senki más nem játssza, az hallható, ellenőrizhető. Egy zenekar hetedik pultjánál még az sem biztos, hogy egyáltalán hallom magam. Ha rendszeresen, órákon át így muzsikálok, előfordulhat, hogy minden hibát a szomszédom terhére írok, ugyanakkor esetleg én nem vagyok a megfelelő helyen. Egy vonósnegyeshöz, egy kisebb kamarazenekarban való játék aktívabb, önállóbb muzsikálási attitűd, kisebb a veszélye annak, hogy gyakori figyelmetlen intonálás, ritmikai pongyolaság miatt egy idő után romlik az ember zenei teljesítménye.

Ehhez társul a tanítás, ami még jobban tükrözbe állítja a dolgot, az egész mesterséget kissé távolabbról lehet szemlélni. Amit az ember egy növendéknek, egy együttesnek át tud adni, azt valószínűleg ő maga is tudja. A többit csinálhatja ösztönösen, született érzékkel, de amit meg tud tanítani, azt garantáltan, tudatosan birtokolja. Ez visszaigazolásként is használható.

– Hogy érzékeli a tanítványok körében, inkább a vonzó? A kamarazene, kamaragyűttes iránti vágy, ahol szinte minden eljátszott hangért felelősséget kell vállalni, vagy a nagyzenekari munka a vonzóbb, ahol kisebb a személyes felelősség, nem érződik azonnal egy-egy gyakorlásmentes nap és nyugodtabban lehet mellette hahagyni?

– Ez a megítélés sokat változott az elmúlt évtizedben. Sok vonós muzsikusz fél kisé a nagyzenekartól, attól, hogy a nagy tömegben elvesz a munkája, személyes hatása sincs akkora, mint egy kisebb együttesben. Ugy veszem észre, hogy nagyon sokan tudatosan törek-szenek a kisebb létszámú együttesek – kamarazeneka-rok, kamara- „partik” – felé. Itt aztán közbelép a pénz. Magyarországon nagyon bizonytalan állapotok vannak; kevés olyan kamarazenekar van, amely magas nemzet-közi színvonalat képvisel, utazik és valamiféle egzisten-cialis biztonságot jelenthet. Ezekbe bekerülni tehát na-gyon nehéz. Nálunk, a Budapesti Vonósoknál sincs pél-dául fizetés: sok jótékony fellépésünk van, a koncertek, turnék, lemezfelvételek után lehet fizetni a tagoknak. Ez olyan munka, amit csak például egy biztos tanári állás mellett tanácsos elvállalni. Megélhetés szempont-jából a nagyzenekarok sokkal szilárdabb bázist kínálnak; így aztán még akkor is a nagyzenekarra eshet egy fiatal választása, ha történetesen helye lenne egy kamara-együttesben. Mindez azért csak határainkon belül érvé-nyes.

– Az anyagi helyzetről mondtak érvényesek határainkon belül, vagy a munka színvonalának meg-ítélése is? Mert az igaz ugyan, hogy más hangzási követelményeket támaszt egy nagyzenekar, de nem feltétlenül kell elveszniük a muzsikusz személyi-ségeknél ezekben az együttesekben.

– Nem vesznek el ezek az egyéniségek és a nagyzenekarokon belül is vannak azért különbségek. Más az, ha valaki kiváló muzsikusz léte-re bekerül a kar-mester körül elhelyezkedő első, második, esetleg harmadik körbe. A koncertmester, szólamvezetők, szóló-muzsikuszok és azok közvetlen környezete szerencsés helyzetben vannak. Ők közelebb vannak a karmes-terhez, jobban hallják egymást, inkább a történetet, magát a zenét játsszák; hátrébb kerülve fokozatosan romlik a helyzet és a leghátul ülő esetleg nem hall más-t, mint a trombitás fortissimóját. És akkor már úgy vesz részt a produkcióban, hogy a részt csinálja és az egészet nem is hallja. Függ természetesen az egyes zenekarok ülésmódjától is, hogy az utolsó pultoknál ülők mit hall-hatnak.

– És mi határozza meg azt, hogy ki melyik pultnál ül? Minél régebben tagja valaki az együt-tesnek, annál előbbre kerül, vagy működik azért egy-fajta szakmai kontroll is, ami szakmai szempontokat helyez előtérbe?

– Ez zenekaronként változó; vannak együttesek, ahol néhány évenként van belső próbajáték is azzal a céllal, hogy a szakmai színvonalbeli különbségek is a zenekar teljesítményét szolgálják. Kiderülhet, hogy valaki rengeteget fejlődött – abból indulunk ki ugyanis, hogy a szakmai fejlődés nem zárul le a Zeneakadémia elvég-zésével. Annál is inkább, mert a Zeneakadémián megta-nult néhány zenekari mű megfelelő szólamának (szó-

lamainak) ismerete hasznosítható, de nem elegendő gya-korlat. Az igazi nagyzenekari repertoárt mindenki csak “élesben”, évek hosszú sora alatt tudja elsajátítani. Nem is szólva az operáról, ahol az első évek komoly problémát is okozhatnak, hiszen próba nélkül kell művek sorát eljátszani. Próba ugyanis csak abból az évi néhány darab-ból van, amit éppen felújítanak. A színházi élet szerves része azonban a próba nélküli játék. Ilyen helyeken a lap-ról olvasási készséget az első időben jobban tudják hasz-nosítani, mint egy hagyományos szimfonikus zenekar-ban, ahol minden hangversenyt megelőző négy-öt próba.

A próbaszámok szokása egyébként országon-ként változó, mint ahogy változó a fiatalok lapról olvasási készsége is. Sokat tanítottam Angliában, ahol a zene-karoknak – nemzetközi összehasonlításban – a legkeve-sebb próbával kell beérniük. Itt jól kell tudni lapról olvasni a muzsikuszoknak ahhoz, hogy megfelelő szintű produk-ciót nyújtsanak.

– Megítélése szerint a nálunk végzett muzsikuszok tudnak annyit, amennyit a hasonló képzésben részesült fiatalok általában tudnak? Felveszik a versenyt – mondjuk egy külföldi próbajátékon – a más országbeliekkel? Lehetne-e még valamivel motiválni nálunk a zenekari gyakorlat, a zenekari munka iránti tiszteletet?

– Átalakulási állapotban érzem most magunkat. Amikor én végeztem, a fiatalok többsége szólista-ál-mokat dédelgetett magában. A többség tehát ezért tanult, nem pedig azért, hogy megfeleljen egy zenekari próbajátékon. Ez valamennyire megváltozott, de még nem egészen. Németországban sokkal jobban előtérben áll a zenekari muzsikuszok képzése, mint nálunk. Egy bécsi fiatal biztosan másképp nézi a zenekar(ok) szentélyét, mint egy budapesti. Nem is csoda, hiszen Bécsben utcát neveztek el a Wiener Philharmonikerről. Ez nagyon fontos dolog. A magyar muzsikusz nincs még felrakva a piedesztálra. Hosszú évek alatt pedig renge-ten kerültek el itthonról, akik a világ legjobb zene-karainál helyezkedtek el koncertmesterként, az első-má-sodik pultnál foglalnak helyet és dicsőséget szereznek a magyar zenekultúrának. Itthon bármilyen jól is játszik valaki, egy-két hely van, ahol kipróbálhatja magát és nem biztos, hogy nem volna ennél többre is képes.

Az összehasonlításban tehát régóta kiállják a próbát a magyar zenekari művészek. Annak, hogy az utóbbi időben külföldön is kevesebb számunkra a lehe-tőség, elsősorban az egyre erősödő, a saját nemzeti piacukat védő szakszervezetek az okai. Minden eszközzel igyekeznek honi jelöltjeiket munkához juttatni; meg-hirdetnek próbajátékokat és azt annyszor ismétlik példá-ul, amíg saját jelöltjük tűrhetően meg nem tanul játszani.

Ez egyébként nem új jelenség. Annak idején módomban volt együtt muzsikálni Atar Araddal és Reiner Moggal – egyik jobb brácsista, mint a másik. Ők ketten próbát játszottak valamikor Karajan zenekarában,

ahol egyértelműen a német indult nagyobb esélyekkel. Még ilyen előjelekkel is helyet kapnak azért a magyar muzsikusként vezető külföldi zenekarok legjobb pultjainál.

– *Milyen ambíciókkal indulhatnak szólistapályájukon a csellisták? Nyilván gazdagabb a repertoárjuk a brácsásokénál, de közel nem akkora, mint a hegedűsöknek.*

– Nem nagy, de vonzó és népszerű repertoár birtokosai vagyunk, ám nemzetközi viszonylatban nagyon nagyok lettek a követelmények és az utóbbi 10-15 évben állandó csökkenő tendenciát mutatnak a koncertlehetőségek világszerte – kivéve Távol-Keletet. Vannak olyan próbajátékok, ahol több százan játszanak próbát egyetlen székért. És így is előfordul, hogy nem találnak megfelelő embert, esetleg azért, mert konkrétan várnak valakire, hogy az illető megüsse a megfelelő színvonalat. Sokszor tehát csak színház az egész próbajáték.

– *A Budapesti Vonósok azon kívül, hogy koncertezik szerte a világon, betölt-e egyfajta iskolateremtő, fiatalabbaknak műhelyül szolgáló funkciót, mint amelyet például a kurzusokat tartó Liszt Ferenc Kamarazenekar is betölt?*

– Pontosan ilyen kezdeményezésünk nincs egyelőre, de a mi zenekarunkban sok házaspár dolgozik és sok gyerek születik. A szülési szabadságon lévő anyukák helyett fiatalokat, tehetséges növendékeket alkalmazunk az adott időszakra. Ez jó iskola számukra, különösen akkor, ha egy-egy turnén is részt tudnak venni.

– *Ha még hatékonyabban tudna beleszólni abba, hogyan készítsék fel a főiskolásokat a kevésbé látványosként számontartott munkára, mit tanácsolna?*

– Amit én javasolni tudnék, az a dolog már folyamatban van. Most már vizsgázni kell bizonyos szintű

zenekari szölamanyag-ismeretből. Ez nagyon fontos dolog, mert a tőlünk kikerült növendékek nagy része végül mégiscsak zenekarban helyezkedik majd el.

– *Megítélése szerint van még felvevőképessége a magyar piacnak vonósnégyesre, kamara-zenekarra, hiszen jobbnál jobb jelennek meg a pódiumokon?*

– Sok anyagi probléma keseríti meg teljes zenekarok életét és gyakran hajszálon múlik egy-egy együttes léte. Mindennek ellenére színes koncertéletünk van, esetenként a véletleneknek köszönhetően. A hangversenyműsorok nem lettek színtelenebbek, szegényesebbek. Európában, Amerikában mindenütt így van ez; Japán irigylésre méltó helyzetben van, ahol rövid idő alatt vadonatúj, gyönyörű koncerttermek épülnek, ahol tizenkét különböző típusú, nagyszerű zongora közül választhat a zongorista. Ezek Budapesten is csak álmok, nem is szólva a vidéki városokról, ahol gyakran egyetlen koncertre alkalmas terem, zongora sincs.

Vidéki – követendő – példa:

– a Pécsi Szimfonikus Zenekar és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ottani tagozatának kapcsolata **Vass Ágnes hegedűművész** és **Blázy Lajos karmester**, a Pécsi Nemzeti Színház főzeneigazgatója révén lehetséges. A harmadik beszélgetőpartner **Szkladányi Péter**, a zenekar igazgatója.

– *Milyen időközönként kell, vagy szoktak próbajátékot hirdetni a szabad zenekari helyekre?*

Sz.P.: – Általában szezon végén, amikor a végzett főiskolások, zeneakadémisták állást keresnek.

– *Van-e túljelentkezés?*

Sz.P.: – Nincs, ez elég nagy, országos probléma.

Pop Art
FLIGHTCASES

H-1022 Budapest, Eszter u. 14. Telefon: (+36-1) 326-7442
Fax: (+36-1) 326-8831

- Poliészter és egyéb tokok
- Szállítókádák, konténerek
- Dobogók, állványok
- Zenekari bútorzat

BIZTONSÁGOS SZÁLLÍTÁS - BIZTOS BEFEKTETÉS

Azokból válogathatunk, akik éppen jönnek.

U.A.: – Túl sok a kedvezőtlen hatás. Itt van a főiskola, saját magunk nevelhetjük az utánpótlást. Éppen most volt egy – sajnos – példaértékűnek tekinthető eset. Volt egy nagyszerű növendékem, nagyon jó zenekari játékos. Magam nevelgettem, irányítottam a zenekar felé. Igen ám, de ő veszprémi. Ott a családja, a barátai, a kapcsolatai. Inkább Szombathelyre szerződött, ahonnan hamarabb hazajuthat; így – ami a saját házuk táját illeti – szinte hiába dolgoztam.

– Nem számoltatok ezzel a lehetőséggel, amikor – különösen a nagyvárosokban – szinte lehetetlen lakáshoz jutni?

U.A.: – Nem, mert éppen mi meg tudjuk oldani szolgálati lakásainkkal a pályakezdekők lakhatási gondjait. Rábeszélés itt nem segít. Ez az országos főiskolai beiskoláztatás hátránya. Előnye a válogatási lehetőség, viszont sokkal kevésbé kiszámítható a „végkifejlet”.

– Vannak-e tendenciák, hogy egyes hangszeresekből javul, másokból stagnál, megint másokból esetleg romlik az évek során a színvonal?

U.A.: – Biztos, hogy vannak hullámhegyek és hullámvölgyek, de ezek semmiképpen sem tendenciák. A minőség változó, de ez véletlenszerű. Az igaz, hogy azok a fúvósok, akik eljutnak egy felsőfokú képzettségi szintre, diplomát szereznek, képzetebbek. Ez annak is a következménye, hogy kevesebb technikai problémával kell megküzdeniük, mint a vonósoknak. A vonósok közül kevesebben jutnak el a perfekció megfelelő szintjére. Most már nálunk is komolyabbak a követelmények, egyre több a fiatal, szinte mindenki zeneakadémiai vagy főiskolai diplomát szerzett – egyre nehezebb megfelelni a próbajátékokon.

– Azok, akik technikailag a legmagasabb szintre jutottak, biztos, hogy a legjobb zenekari játékosok is lesznek?

U.A.: – Épp ellenkezőleg; ez a két dolog egyáltalán nem függ össze. Jó képességű ember könnyebben boldogul a zenekarban is, de az együttesben megmutatkozó oroszlánkörmök nem a jó diploma függvényei. Egészen más reflexek kellenek egy szólójátékban, mint az összjátékban, ahol inkább a kamarazenei készségnek van fontos szerepe. No meg a függőleges hallásnak; ne csak azt játssza „csőbe”, ami a saját dolga, hanem hallja meg a legtávolabbi szólamot is. Kell a zenei műveltség, reakciókészség és például olyan fizikai adottság, hogy leghátsó pultról is képes legyen egyszerre látni a karmestert és a kottát; közben még muzsikáljon is.

– Te mint főiskolai tanszékevezető tanár tudod, akarod erre a munkára irányítani a növendékeidet, vagy inkább a pódium felé orientálsz őket?

U.A.: – Én abszolút, ízig-vérig zenekari muzsikus vagyok, aki ezt nagyon-nagyon szereti csinálni. Mindig ez volt az életemben az első, szólistaként is a zenekart figyelem. Nem is burkoltan inspirálok a tanítványokat

erre a munkára. Egyre nagyobb eredménnyel, hiszen egyre több a jó, tehetséges fiatal és egyre nehezebb csak a pódiumon, a pódiumból megélni.

– Őrán, az ottani munka közben is naprendre kerülnek zenekari problémák, nehezebben megoldható helyek?

U.A.: – Be van építve a tanításba, mivel nálunk a főiskolán nincsen igazi zenekari stúdió. Ez nekem nagyon hiányzik, hiszen én Weimarban tanultam. Ott heti két óra volt és mindenkinek meg kellett ismerkednie az alapvető irodalommal. Az mindenesetre jó dolog, hogy Blázy Lajos irányításával a növendékeknek legalább heti egy alkalommal van zenekari stúdió és nemcsak a négy falnak gyakorolnak, mert hangversenyre, turnéra készülődnek. Ő nemcsak tanárként, hanem vezető színházi karmesterként is érdekelt abban, hogy a növendékeink minél többet muzsikáljanak zenekarban.

Sz.P.: – Az országos helyzet ismeretében, hogy az oktatási intézményekben többnyire nem karmester, hanem más végzettségű tanár vagy igazgató vezeti a zenekari stúdiókat, óriási előnyben látom a mi főiskolánk helyzetét. Ő végzett, gyakorló karmester, akitől igazi avizókat láthatnak a növendékek. Nálánál megfelelőbb személyt nem is találhatott volna Pécs a főiskolai munka és zenei élet közötti kapocs létrehozására. Tőle első kézből tanulhatnak igazi zenekari munkát a diákok. El kellene érni azt az állapotot, ami Európa-szerte kialakult: a főiskolát végzett fiatal muzsikuskok ismerik a szimfonikus alaprepertoárt, nem ülnek, nem ülhetnek be olyan tapasztalatlanul zenekarokba, mint nálunk. Akkor nem lenne probléma a már említett szoros program, hiszen nem kellene olyan hosszú idő a fiatalabbak felzárkózásához sem.

B.L.: – Magam is úgy érzem, hogy ez jó „árukapcsolás”. Nemcsak a zenekari próbák, hanem kamaraórák is találkozom – elsősorban a vonós – növendékekkel. Tudom, kik a legjobbak, napi kapcsolatban vagyok az ugyanilyen kettős munkát végző kollegákkal. A fúvósok esetében például alkalom kínálkozik arra is, hogy be-beüljenek kisegíteni és még több rutint (no meg egy kis pénzt is) szerezzenek. Még több lehetőség is elkelne.

– Nem azért van ez, mert alapvetően más, nem annyira szólista szemléletű a hangszeres oktatás, mint nálunk?

B.L.: – Ez valóban lényeges különbség, de nem a szemlélet, hanem a képzési forma következménye. Itt ugyanis szinte senki sem azzal a céllal kezdi meg a tanulmányait, hogy majd szólista lesz belőle. Ez egy tanárképző intézet, amelynek az a funkciója, hogy a dél-dunántúli zeneiskolákat tanárokkal lássa el.

– És az nem jelenthet gondot, hogy – szemben a magukat gyakran túlértékelő zeneakadémistákkal – itt sokkal kevesebb beérnek, igénytelenebbek és még a zenekari játékot sem ambicionálják?

B.L.: – Ilyen is van, bár inkább a célok nem kitűzése, a struccpolitika a jellemző. És emellett egyre több a pályaelhagyó. Sokaknak esélyük sincs arra, hogy elhelyezkedjenek. Fagottot, oboát még zeneiskolában sem nagyon tanítanak, a zenekari helyek pedig fiatalokkal vannak feltöltve.

Ez egyébként már a főiskolai zenekari gyakorlatokon is tapasztalható. A heti egy alkalommal előveszünk mondjuk egy Mozart-szimfóniát; ott ül az összes vonós, mert mindenkinek jut feladat, de a nyolc fuvalásból legfeljebb kettő kell, az oboa és a klarinét vagy-vagy alapon szerepelhet.

Az aztán további gond, hogy minden alkalommal csaknem előlről kell kezdeni a munkát, mert egy hét után úgy szólal meg a zenekar, mintha sosem látták volna az adott kottát.

V.Á.: – Ilyen módon a növendékek szert tehetnek némi zenekari rutinra; eredmény azonban csak úgy várható, ha a kétórás összpróbán kívül is – például otthon – foglalkoznak az anyaggal. Ez nemigen történik meg és ezért igyekszem ennek helyet szorítani az óráimon. Sőt nemcsak én, hanem a kollegák is, mivel a heti egyszeri összpróba csak zenei kidolgozásra lehet (szűkös) elég, technikai kérdésekre végképp nem futja abból az időből. A főiskola ugyanakkor fontosnak tartja a zenekari munkát és ezért a felsőbb, III. és IV. évfolyam egy-egy vizsgáján etűd helyett zenekari anyagot kérünk

számon a hallgatóktól. Van egy gyűjteményem, amiből kiválasztják a megfelelő szemelvényeket és mégis lesz valami fogalmuk bizonyos stílusokról.

B.L.: – Sokat jelentenek a kamarazene-órák. Az egymásra figyelés, a függőleges hallás megtanulásának remek színtere a kamarazene; érzem jótékony hatását.

A munka nem hiábavaló, hiszen a régi gyakorlattal szemben, ami szerint egy-egy művet gyakorolt fél éven át a zenekar, utána egy nyilvános hangversenyen egyszer megszólaltatta, megpróbáltam komolyabb célokat az együttes elé tűzni. Kihasználva a zenekar régebbi németországi kapcsolatait és Sasvári igazgató úr segítségét, szerveztünk egy németországi turnét. Ez nagyon jól sikerült, pedig csupa Mendelssohn szerepelt; olyanok mint az Éliás oratórium, a Reformáció szimfónia, a Lobgesang, hat kantáta. Szeptember elejétől november elejéig intenzív próbaidőszak volt, aminek mindenki érezhette a jótékony hatását.

V.Á.: – Elengedhetetlen lenne a koncertlátogatás, amire bizony noszogatni kell a diákokat. Estére elfáradnak, de azért egyre kevesebb rábeszélés kell már ahhoz, hogy elmenjenek. Az utóbbi időben már Pécsről is ki-kimozdulnak; én magam is bíztatom őket, hogy utazzanak, menjenek Pestre, ha csak tudnak.

Tóth Anna

CORPUS

HANGSZERKERESKEDÉS ÉS JAVÍTÓMŰHELY

**F Lorée, H. Selmer, J. Püchner, Moosman, Fox,
Leblanc, Moeck, Küng, Mollenhauer, Aulos,
The Early Music Shop**

Nyitva tartás: hétfőtől péntekig 9-18 óráig

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola
1052 Budapest, Semmelweis utca 12. - Telefon: (36-1) 118-2044 - Tel./fax: (36-1) 266-6547

Cél a Bécsi Filharmonikusok – az úton sok minden történhet

Ligeti András tervei a MATÁV Magyar Szimfonikus Zenekar élén

– Sokáig a Rádiózenekar vezető karmestere volt, a Zeneakadémián a leendő karmesterek tanára: szerepet játszott-e választásában a pályázati kiírás azon része, hogy a MATÁV Alapítvány a Magyar Szimfonikus Zenekar színvonalának emelését kívánja meg attól a muzsikustól, aki az együttes művészeti tevékenységének irányítója?

– Mindenekelőtt nem szeretnék múlt időben beszélni Rádiózenekarbéli működésemről. Igazgató karmesteri szerződésemet nem hosszabbítottam ugyan meg, de a Rádió elnöksége és személyesen Vásáry Tamás kollegám–barátom részéről kaptam felkérést arra, hogy a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának örökös címzetes karmestere legyek. Éves megállapodás kérdése, hogy hány koncertet adunk közösen és hogy ez nem csupán egy udvariassági gesztus volt, az is fémjelzi, hogy tavaly Salzburgban is felléptünk.

Perdöntő szerepe volt a kiírás említett részének abban, hogy megpályáztam az állást. Az ember általában örököl zenekarokat és szinte kötelező célkitűzés, hogy meglévő – bármilyen magas vagy bármilyen alacsony – színvonalat pozitív irányban változtassa. Esetenként ehhez külön egzisztenciális, anyagi feltételek kellenek, vagy éppen egy ragyogó próbaterem, esetleg hangszerrek felajánlása – jelen esetben mindez együttesen adott volt. Ezt azért merem kijelenteni, mert amikor még álmaimban sem szerepelt e státusz megpályázása, sőt még azt sem lehetett sejteni, hogy az állás megüresedik, jártam itt, koncerteztem a zenekarral, láttam ezt a ragyogó „felszínt”. A feladatot kihívásnak tekintem, amelynek egy eleme a számomra biztosított – és semmiképpen sem gátlástalansággal egyenértékű – szabad kéz a célok megvalósításához.

Itt van egy nagyon jól működő apparátus és a hátunk mögött a MATÁV, a profitorientált mamutvállalat, úgyhogy – érzésem szerint – nem fenyeget az a sajnos nagyon ismerős veszély, hogy mikor, ki fog nemet mondani a működésünkre, vagy különböző anyagi manőverekkel lehetetlenné tenni azt.

Abból a magas arányból, amivel megszavaztak itt engem illetve az általam benyújtott pályázatot, talán szerénytelenség nélkül némi népszerűsége következtetek. Az előttem álló feladatok azonban nem biztos, hogy ugyanilyen népszerűek lesznek. Megígérhetem, hogy egymagam semmilyen döntést nem fogok hozni. Csakis olyan emberek tanácsainak, ötleteinek figyelembevételével, akiknek véleményére, szavára sokat adok. Ennek érdekében létrejött – tudomásom szerint Magyarországon először – a zenekart (a MATÁV Magyar Szimfonikus Zenekart) támogató művészeti egyesület,

amelynek elnöke-vezetője Jandó Jenő, tagja Onczay Csaba gordonkaművész, Gulyás Dénes énekművész, Vajda József fagottművész, aki egyébként is dolgozik (nem zenekari tagként) az együttes fúvós szekciójában. És működik természetesen a zenekar művészeti tanácsa is. Ilyen szintű kontroll mellett számíthatok megalapozott véleményekre, művészeti elképzelésekre és a MATÁV is számíthat arra, hogy kíváncsiak teljesülnek,

Ligeti András karmester

– Hány hónapja is dolgozik együtt a zenekarral?

– Február eleje óta dolgozom itt, de egyáltalán nem dolgoztam még együtt a zenekarral, hiszen az, hogy Medveczky Ádám kollegám nem hosszabbította meg szerződését, meglehetősen váratlanul ért mindenkit – a zenekart, a zenekar vezetőit és talán magát Medveczky Ádámot is. Ebből logikusan következik, hogy a 96/97-es évad már napra kész volt. Ebben a szezonban volt egy külön felkérésem egy májusi hangversenyre, de amikor

decemberben kiírták a pályázatot, a zenekar munkarendje készen volt. Most tehát effektív a zenekar tevékenységében nem veszek részt, viszont felhasználom ezt az időt arra, hogy próbatermen kívül átvegyem ezt az együtttest. Az, hogy erre milyen nagy szükségem van, engem is meglepett. Ismernem kell a zenekar helyzetét, a zenekar és a MATÁV viszonyát, a zenekar és a vezetőség viszonyát – minden olyasmit, amiben nem vagyok szakember. Együttműködési szabályzatokat böngészek, kompetenciákat és hatásköröket vizsgálok és el kellett készítenem a következő évad műsortervét.

Ez már kardinálisan zenei kérdés. Most ebben egy alapvető szempont vezérelt: átnéztem az elmúlt évadok műsorait, lehetőség szerint nem bocsátkoztam ismétlésbe és – mindenféle kritikai szándék nélkül – úgy gondoltam, hogy ha a munkáltató (a MATÁV) elvárja, hogy színvonalasabb, színesebb műsorpolitikával álljunk elő, akkor ezt mint irányelvet fel is használom. Olyan műsort tettem az asztalra, amely nehézségét és ennél fogva a muzsikussal szemben támasztott elvárás mennyiségét és minőségét is meghatározza. Nem vagyok híve annak, hogy embereket megnyuvasszak vagy lehetetlen helyzetbe hozzak, netán egyenként meghallgassak és véleményezzek. Kitűzöm a műsort és a zeneszerző fölteszi a léceket; nagy valószínűséggel az erre való felkészülési kötelezettség önmagában fejlődésre serkenti a zenekart. Egy évad elteltével kiderül, ha változtatásokra van szükség – ezt akkor meg kell tennem, de ezt szeretném a legkevésbé. Itt nincs alternatíva, nem lehet szakmán kívüli szempontokat tekintetbe venni. A zenei élet mindenütt már csak erről szól; olyan mértékű a muzsikuszűrés minden instrumentális ágazatban, karmesterek esetében, hogy tényleg meg kell küzdeni a különböző helyekért. Van türelmi idő, van átfutási idő – de én válaszoltam egy pályázatra, felvázoltam, hogy milyen módon lehetne ebből a zenekarból egy kicsit más zenekart csinálni, mint a többi magyar zenekar. Nem azért, mert ez a szívem vágya, hanem mert a MATÁV azért, amit nyújt – és ez nem kevés –, valami olyan „unikumot” szeretne, amiből mindenki számára kiderül, hogy a MATÁV nemcsak azzal foglalkozik, amiről az emberek általában tudnak. Ezt szinte szó szerint dr. Nagy Bálint mondta az egyik zenekari közgyűlésen. A MATÁV fenntart egy nyilvánvalóan nonprofit együtttest, egy házi zenekart, amelynek évente néhány cégen belüli kötelezettsége van, egyébként saját terve alapján hangversenyezhet. Ennél ideálisabb feltételrendszert elképzelni sem nagyon tudok.

– *A pályázati kiírás láttán, a zenekar bizonyos fokú ismeretében mit gondolt, mik lehetnek a legfontosabb lépések ahhoz, hogy a MATÁV igényei megvalósulhassanak?*

– A pályázatban szerepelt egy olyan mondat, amit igyekeztem figyelmen kívül hagyni. Nem azért, mert

nem tulajdonítottam neki jelentőséget, hanem mert nem hiszem, hogy ezen múlik a cél megvalósítása. Ahhoz ugyanis, hogy elképzelésem legyen egy igazán jó zenekarról, nem kell feltétlenül tudnom, mi történt ezelőtt két évvel, ki mit mondott, ki milyen kritikát kapott. Vendégkarmesterként sok helyen megfordulok, vannak arról fogalmaim, milyen a hangzása egy jó zenekarnak. Tudom, hogy kicsit több nehézség adódik a fúvósokkal, mert az ő felkészültségük adott. Lehet kérni bizonyos dolgokat: hol vegyenek levegőt, hol vibráljanak, hol ne vibráljanak, de sokkal individuálisabb tényező egy zenekar életében egy szólófuvalás, szólóklarinétos vagy szólókiürtös, mint például egy brácsaszólam. Ez nem rangsor, hiszen egyik a másik nélkül nem működik. De mondjuk ha a brácsaszólam gyengélkedik, azon – vonós előéletem birtokában – viszonylag gyorsan tudok segíteni. A fúvósoknál segít Vajda József – egy biztos: a léceket magasra kell tenni és ezt mindenkinek át kell vinni.

– *Vagyis teljesen tabula rasa-val indít, kialakít egy olyan műsorstruktúrát, amiben új színek vannak, a művészek pedig önmagukat adják és nem foglalkozik azzal, ki a jó, ki a rossz, ki kiről mit mond.*

– Egészen pontosan. Először magamnak fogalmaztam meg, aztán le is írtam. De ezt nem akartam nagyon hangsúlyozni, mert az olyan lett volna, mintha több kiló mézet felkentem volna a madzagra. Nagyon burkoltan jeleztem, hogy mindenki tiszta lappal indul, nem hallgatok a sűgőkre, akik mindenütt vannak. Itt nehezebb ugyan ezt elengedni a fülem mellett, mint ott, ahol vendégkarmester vagyok, de kell az egy év, hogy kölcsönösen próbáljuk ki egymást, mindenki kapja meg az ilyenkor mindenkit megillető lehetőséget. Egy év után – ha erre szükség van – gomboljuk újra a mel-lényt.

– *Az eddig kissé hiányzó és így az Ön programjában megjelenő művek között körvonalazhatók konkrét szerzők, korszakok?*

– Részben a 20. századi zene, másrészt a nagyromantikusok közül Bruckner, Richard Strauss, Mahler. Elhangzik majd Glinka Valse Phantasie-ja, ami egészen ritka Magyarországon. Meggyőződése, hogy, egy első osztályú zenekar repertoárjából nem hiányozhat Bruckner 5. szimfóniája – alapmű.

De egy első osztályú profi zenekar repertoárja nem lehet behatárolt. Nem mondhatom, hogy csak kortárs műveket játszik és azt sem, hogy csak Haydnt. Első jelentősebb hangversenyemen (a Zeneakadémián) egy Haydn és egy Bruckner szimfóniát fogok vezényelni, amitől egy páran kissé elsápadtak. Pedig nem tudják, hogy a Bruckner 5. nem is olyan nehéz és hogy a Haydn 88-as G-dúr szimfónia elmondhatatlan mennyiségű nehézséget tartalmaz. Nem azzal a céllal tűztem műsorra, de nagyon sok lebukási veszélyt is rejt magában.

Mindez természetesen kölcsönös – magamat sem kíméltem. Ilyen együttműködésben nem létezhet ugyanis egyoldalúság.

És itt merül fel a következő kérdés: ha én mindent megteszek legjobb tudásom és elképzeléseim szerint, ki, mikor és milyen alapon fogja eldönteni, hogy a zenekar számottevően jobb lett-e, vagy sem? Mikor és miből fog kiderülni néhány év elteltével, hogy a zenekar megfelel azoknak az ismérveknek, amelyek ebben a pályázatban megfogalmazódtak? Mint ahogy arra sincs igazán recept, hogy általában miért tartják nagyon jónak vagy közepesnek egyik vagy másik együttést. A megítélés szubjektív és manipulálható. Egyes produkciókat, megnyilvánulásokat profi és rafinált reklámkeltéssel eleve olyanná lehet tenni, hogy a közönség csak jót vár. Ugyanakkor teljes közönnyel elérhető, hogy félházzal nagyszerű koncertek szóljanak. A közönséget komolyan veszem és szeretem, de nem biztos, hogy az ő véleménye az egyetlen irányadó.

A napokban sajtótájékoztatót tartottunk; sokan voltak, sokat és érdekeset kérdeztek. Zimányi Zsófia a Tavaszi Fesztivál részéről a beszélgetés végén azt mondta, hogy ha ez a terv és ez megvalósul, akkor ő szívesen felajánl a következő Tavaszi Fesztivál alkalmával egy MATÁV napot, amelyen az együttes minden arcát megmutathatja és a nap végét egy komoly esti nagyzenekari koncerttel zárhatja. A Magyar Rádió képviseletében arra is ajánlatot kaptunk, hogy adott esetben ezt közvetítik is. Mindez megerősített szándékaimban. A MATÁV PR-menedzsere is megtette ajánlatát, hogy reklámmal segíti ezeket a terveket, ami nagyon fontos dolog. Hiába érzem a menedzselést egyfajta emberkereskedésnek, tudom, hogy hiányán sok minden elbukhat. Hiába tudja egy együttes magáról, hogy nagyon jó, semmire nem jut, ha azt hiszi, egész Európa rohan majd utána turné- és lemezfelvétel-ajánlatokkal. Egyszerűbb kritizálni és rosszállóan minősíteni együtteseket, amelyek ezt – profi módon – megteszik, mint valami újat kitalálni. Szeretnék úgy dolgozni, hogy senkivel ne álljak harcban, nem akarok személyes összeköttetéseken, indulatokon, baráti vagy ellenséges viszonyon nyugvó versenyhelyzetet teremteni. Kicsit izoláltan, de teljesen egyenrangú partnerként szeretnék ezzel a zenekarral részt venni a magyar zenei életben. És nem szeretném, ha ezek pusztán üres szavak maradnának.

– Hogyan illeszkednek ebbe a koncepcióba az Ön által majd meghívandó szólisták?

– Itt sajátos a helyzet, mert a köztudat szerint térdig, de inkább hónaljig járunk a pénzben. Igaz, hogy az itteni muzikusok nem panaszkodhatnak. Jók a munkakörülmények, vannak kedvezmények és a fizetések sem rosszak – a magyarországi viszonyokat szemlélve nagyon jók. Különösen igaz ez a pályakezdő muzikusokra vonatkoztatva.

Ehhez képest a szólistákra, kíséítőkre és általában a vendégművészekre aránytalanul kevesebb jut. Két megoldás kínálkozik. Az első: ismerve a külföldi „művészár-folyamokat” azt lehetne tenni, hogy meghívunk egy vagy két Domingo-szintű szólistát és utána befejezzük a koncertévadot. Ez számomra nemkívánatos megoldási verzió. Annál is inkább, mert külföldet járva számos esetben tapasztaltam, hogy úgynevezett nagy nevek, csodálatos curriculum vitae-vel rendelkező művészek magyar kollégák nyomában sem járnak. Itt a régi, monopolhelyzetben lévő cégek (Interkoncert, Nemzeti Filharmónia) egy hosszas vákuumhelyzetet eredményeztek, amely sok nagyok jó művész – jó esetben – szem elől tévesztését okozta. Ha tehát – a mellettem álló művészeti tanácsok segítségével – arra törekszem (és ez a másik verzió), hogy az itthoninál kicsit jobb honoráriummal szerződtek nagyon jó hazai szólistákat, akkor rangos koncertek születhetnek és egyúttal kész lesz a saját, egyedülálló arculatunk, amelyre a MATÁV is büszke lehet. Ez a cég ugyanis elsősorban határainkon belül érdekelt, fontosabb számára az itthoni reklám, mint a külföldi.

A mellettem dolgozó művészek segítségével és közreműködésével kamarazenei sorozatot is tervezhetünk; tudásuk, fantáziájuk, sokszínűségük (zongorista, vonós, fúvós, énekes) jó programot garantál. A sorozat kezdetének időpontját ezzel együtt még nem tudom megmondani.

– Gondolt-e – akár a Zeneakadémia tanáraként – az utánpótlásra is?

– Igen, ez fontos kérdés. Pályázatomban MATÁV Ösztöndíj létesítését terveztem. Ezt szabad pályázatként, teljesen nyíltan kívánjuk kiírni azoknak a zeneakadémistáknak, akik legalább már a IV. évfolyamot végzik. Az ösztöndíj minimum fél, maximum két évig juttatható egy muzikusnak. Nem szeretnénk őket zavarani a tanulmányaikban; a MATÁV Magyar Szimfonikus Zenekar és a Zeneakadémia között szabályos szerződés rögzítené, mikor mennyi szolgálatot kell az illető muzikusnak teljesíteni. A szolgálatok kiírásánál messzeemenően a tanulmányi szempontok az elsők: a vizsgaidőszak heteire nem kötelezzük semmire a növendékeket. Azért is a IV. és V. évekre gondoltunk, mert az utolsó két tanulmányi évben a Zeneakadémia elég nyitott, hiszen nem is tud mit kezdeni a rengeteg ott képzett, tehetséges muzikussal.

A próbajáték szempontjából „érdekelt” hangszerek praktikus alapon választódnának ki. Tudni lehet, hogy melyek azok a szólamok, ahonnan nyugdíjkérelem várható, és azt is, hogy mely hangszercsoportok vannak indokolatlanul túlterhelve. Az ösztöndíjas amolyan – előre beosztható – állandó kíséítőként dolgozna.

Ez nem új találmány, mert most is vannak ösztöndíjasok, de ez más rendszerű. Nem egy bizottság

jelöli ki, hogy kinek fizeti öt évig a tanulmányait, aki aztán évekre elkötelezi magát az adott zenekarnál. Egy elsőévesnél nem derülhet még ki, hogy jó zenekari muzsikussá lesz, vagy inkább sokszoros versenyyőztes szólista. IV., V. évben ez már nem kétséges. Az ötletet az is adta, hogy a zeneakadémisták – saját szavaikból ítélve – szinte halálfélelemben vannak. Nem tudják, mi lesz velük főiskola után, keresik a hahnilehetőségeket, de ezeket az átmeneti, bizonytalan dolgokat hajszoalni olyan hihetetlen befektetéssel, amit egy zeneakadémiai felvétel és annak elvégzése követel, méltánytalan dolog.

– *Ha valaki jól megfelel ösztöndíjasként, esélye lehet egy megüresedő státusz elnyerésére, vagy az megint tiszta lappal, újabb próbajátékkal történik?*

– Ez egyfajta szerencsés összekapcsolása a két dolognak. Megfogalmazásom szerint ez egyben a zenekar utánpótlását is biztosítaná, tekintettel arra, hogy

a próbajáték feltételrendszere ugyanolyan, mint az ismert próbajátékoké. Itt más az indítás, de a lefolytatás ugyanaz. Ha valaki két év után a zenekarban is megfelel, akkor maradhat. Ez nem is annyira egyértelmű, hiszen gyakran előfordul, hogy valaki csodálatosan játszik a próbajátékon, mondjuk egy Mozart fuvoaversenyt, de képtelen egy akkordba belefűjni egy hangot. Nem azért, mert rossz muzsikuss, hanem mert nem arra alkalmas. Ezt kipróbáltuk már a Rádiózenekarnál is, és nagyon kevesen nem váltak be.

Szerénytelenül hangzik, de a Bécsi Filharmonikusok is így működnek. Tőlem egy jó zenekart kértek, és a cél a Bécsi Filharmonikusok. Hogy közben mi minden történhet, más kérdés. Mint ahogy más kérdés az is, hogy hogyan és mitől formálódhat a zenekar külső megítélése. Szeretnénk, ha nyoma lenne mindannak, amit a MATÁV ezért az együttesért megtesz.

Tóth Anna

7. Nemzetközi Zenei Fesztivál

Pécs, 1997. június 20-28. „A Teremtés”

A fesztivál részletes programja a 38. oldalon olvasható.

A Pécsi Szimfonikus Zenekar 1997. június 20-28. között rendez immár hagyományos, ezúttal 7. Nemzetközi Zenei Fesztiválját, amely az évek során beépült a hasonló magyarországi művészeti fesztiválok rendszerébe. A több évszázados, jelentős művészeti tradíció, a gyönyörű belváros, értékes múzeumok, főképpen *Csontváry* képei, hamarosan a Világörökség részévé váló Bazilika római és ókeresztény környezetével amúgy is vonzóvá teszik Pécs városát a művészeteket, ezen belül a zenét kedvelő turisták előtt.

Az idei fesztivál első ízben tematikus, a kilenc hangverseny a bibliai „Teremtés” történetét követi nagyon áttételes, nem didaktikus műsorszerkesztéssel. *Haydn* népszerű Teremtés-oratóriuma nélkül csonka lenne az elképzelés, míg az angol *Gustav Holst*: A planéták-ja igazi csemege a zenebarátok számára. Mindkét művet Anglia inspirálta és miután a Pécsi Szimfonikusok kiváló vezető karmestere, *Howard Williams* is angol, biztos, hogy hiteles előadások születnek.

Pécs büszke *Liszt Ferenc* és *Bartók Béla* látogatására és itteni hangversenyeikre. Valamennyi eddigi fesztivál megemlékezett erről, így a mostani is. A Pécsiek *Liszt*: A bölcsőtől a sírig című szimfonikus költeményét a Bazilikában, a világhírű Budapesti Vonósok *Bartók*: Divertimentóját a Hotel Palatinus *Bartók* nevét őrző termében szólaltatják meg. Utóbbi hangversenyen elhangzik *Vivaldi* utolérhetetlen slágere is, a Négy évszak *Bánfalvy Béla* közreműködésével.

A kitűnő Szombathelyi Szimfonikusok *Robert Houlihan* (Írország) vezényletével a teremtéstörténetet *Beethoven*: Pastorale-szimfóniájával, *Debussy*: Felhők és A tenger című műveivel illusztrálják, majd a pécsiek

újabb koncertjén *Respighi* és *Dvorak* művei mellett *Saint-Saëns* örökzöld műve, Az állatok farsangja arat bizonyára nagy sikert. Itt hangzik el *Darius Milhaud* eredetileg balletzenének készült A világ teremtése című műve *Jean Effel* francia képzőművész hasonló című képeinek diavetítésével, mint egy kis „performance”, szintén *Howard Williams* karmesteri pálcája nyomán.

A fesztivál utolsó négy koncertje áttételes kapcsolatos a teremtéstörténettel. Az európai hírv Pécsi Kamarakórus *Tillai Aurél* vezényletével új, készülő CD-jének anyagát mutatja be *Csontváry* képei között, amelyen *Kodály* utáni „teremtésként” jelentős magyar zeneszerzők – többek között *Bárdos*, *Petrovics*, *Orbán György* – kórusművei szerepelnek. *Amtmann Prosper* és *Weidinger Imre* múlt századi pécsi fuvo-, illetve fagottművész emléket Pécsen nem csak obeliszt, hanem országos verseny is őrz immár, amelynek legutóbbi győztesei, *Szimecsévics Judit* és *Horváth Vilmos*, fiatal „teremtések” adnak hangversenyt a Művészetek házában. *Király Csaba* orgonaművész állandó vendége a fesztiválnak. Talán azt is mondhatjuk, hogy *Bach* műsora a Pécsi Bazilika kitűnő *Angster*-orgonáján valóban olyan, amelyet az Úristen is szívesen hallgatott volna, amikor megpihent a hetedik napon.

A fesztivál zárókoncertje – szintén a Bazilikában – részben kapcsolatos az orgonával, de ezúttal közösen a francia *Jean-Paul Penin* vezényelte Pécsi Szimfonikus Zenekarral *Saint-Saëns* monumentális Orgonaszimfóniájában, amely mellett *Csajkovszkij*: 5. szimfóniája, a zenetörténet egyik legkedveltebb műve hangzik el.

Összeállította: Szkladányi Péter fesztiváligazgató

Új együttes a semmiből – áprilisban mutatkozik be a Budavári Szimfonikus Zenekar

– beszélgetés Cser Miklós karmesterrel

– *Nagy bátorság és elszántság kell manapság ahhoz, hogy valaki minden anyagi bázis nélkül olyan szimfonikus zenekart kezdjen el működtetni, amelynek tagjai pusztán az együttműködés és közös zenei élmények létrehozása kedvéért veszik kézbe hangszerüket? Mi adta az ötletet és bátorságot ehhez a lépéshez?*

– 1996 nyarán volt tanárkollégáimmal határoztuk el, hogy újra szervezünk egy zenekart. Azért mondom, hogy újra, mert ezekkel a kollégákkal már több évet dolgoztunk együtt egy amatőr szimfonikus zenekarban. Nekik és nekem is hiányzott már a közös munka.

– *Tudomásom szerint elég karmesteri feladattal látnak el az Operaházon belül és azon kívül is. Mi okozta akkor ezt a hiányérzetet?*

– Ez egy olyan együttes, amelyben – lehet, hogy hihetetlenül hangzik, de így van – nem a pénzért, hanem a zene szeretetért ülnek és dolgoznak a muzikusok. A tagokat a kollégák toborozták, nekem „csupán” a próbák helyszínéről kellett gondoskodnom. Ez is megadott: a Budavári Művelődési Házban találkozunk hetente egy alkalommal, ott tároljuk az együttes csekélyke vagyonát (néhány hangszert és sok kottát) is. Először január 20-án próbáltunk együtt; többségében zenetanárok, szakiskolás és főiskolás fiatalok illetve elég jól képzett amatőr muzikusok a zenekar tagjai.

– *Melyik zenekar szimbolikus jogutódja – éppen a Te személyed révén – a Budavári Szimfonikus Zenekar?*

– Szellemi jogutódlásról beszélhetünk ebben az esetben. Édesapám 1953-ban alakította a később ÉDOSz Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekarrá váló amatőr nagyzenekart, amely éppen a negyvenéves jubileumi hangversenyével, 1993-ban fejezte be pályafutását. A fenntartó cég nem tudta tovább fenntartani és pénz nélkül sehogy sem ment a dolog... Legtöbbünkben azonban olyan emlékek maradtak az együtt töltött évekről, hogy egy idő után valóban hiányozni kezdtek a próbák, a koncertek.

– *Hány állandónak tekinthető tagja van most a zenekarnak?*

– Körülbelül huszonöten vagyunk; nincs ott mindenki minden próbán, de ennyi emberre számíthatok. Céлом, hogy negyvenen, vagy talán még valamivel többen legyünk; ilyen létszámmal már nagyon sok mindent el lehet játszani.

– *Ebből a huszonötből hány az ÉDOSz zenekarból „örökölt” tag?*

– Tízen lehetnek, vegyesen fúvósok és vonósok.

– *Milyen célokat tűzött ki maga elé a zenekar, amikor elindult a szervezés, majd a próbaidőszak?*

– Céljainkat nemrég fogalmaztam meg 14 pontban, amikor a működési kereteinket (remélhetően) biztosító alapítvány alapító okiratát állítottam össze. Mindenekelőtt saját igényeinket szeretnénk kielégíteni azzal, hogy kedvünkre zenekarban játszhashassunk. Szolgáltatunk első pontja, hogy a zenetörténet ismert és kevésbé ismert műveit bemutassuk – különös tekintettel a magyar komponisták alkotásaira. Igényünk továbbá az is, hogy a zenei műveltség elmélyítésével a közönséget, esetleg az újabb generációkat a zene értésére, a zene szeretetére taníthassuk. Ennek érdekében szeretnénk sorozatokat szervezni, szakértő műsorközlőkkel, és – ha a vagyoni helyzet majd megengedi – fiatal zeneszerzőktől új műveket rendelni. Nagyon jó lenne e művek kiadásában is részt vállalni.

Minden téren számítunk a fiatalokra: hangversenyeink szólistáit a pályakezdők köréből válogatjuk, együtt kívánunk dolgozni énekkarokkal; keressük a kapcsolatokat bel- és külföldön egyaránt. Kíváncsi lenné a zenekari tagok esetleges hangszer-, pontosabban hangszer-tartozék (nád-, húr-, vonó-) problémáin valamennyit segíteni. Álmaink között szerepel a zenekari hangszer- és kottaállomány majdani fejlesztése.

– *Hol tud fellépni mostanában a zenekar?*

– A megalakulás pillanatában, figyelembe véve időbeosztásunkat és lehetőségeinket elhatároztuk, hogy április 19. 20. és 21. lesz a bemutatkozás ideje. Három helyszínen lépünk fel azonos műsorral. Először a Ferencvárosi Ádám Jenő Zeneiskolában, harmadszor a kőbányai Mindenki Templomában, az ott működő Emberbarát Alapítvány javára. A hivatalos bemutatkozás 20-án lesz a Várban, a Magyar Kultúra Házában. A fellépésekre Schubert 6. szimfóniájával és C-dúr miséjével, valamint Mendelssohn Hegedűversenyével készülünk.

– *A közreműködőket a már megfogalmazott „irányelvek” alapján kértétek fel?*

– Igen. Több közös hangversenyünk volt már a Budapesti Vándor Kórusal; Révész László együttesével adtuk elő még annak idején a Schubert-miséjét. Most is velük együtt szerepelünk. A hegedűverseny szólistája a BM Duna Szimfonikus Zenekar koncertmestere, Ürmösi Farkas Gabriella lesz – a fellépést baráti alapon, nagy örömmel vállalta.

– *Jelent-e valamit program- és repertoárterveitekben az a tény, hogy a főváros I. kerületében kapott otthont a zenekar?*

– Sokat jelent és nemcsak a gáláns gesztus miatt. Nagyon kellemes és perspektívákat kínáló helyszín Budavár és környéke az olyan együttes számára, amely fontosnak tartja, hogy az emberek minél egyszerűbben és minél olcsóbban juthassanak komolyzenei élményhez.

Szeretnénk minél aktívabban részt venni az I. kerület zenei életében; akár hagyományos formában, akár a Budavárban most fellendülőben lévő idegenforgalom igényei szerint alakítva programjainkat, fellépéseinket.

– *Fontosnak tartod, hogy a csúcstechnika idején is minél többen ragaszkodjanak az élőzene mással nemigen pótolható élményéhez?*

– Ezt tartom talán a legfontosabbnak, Annál is inkább, mivel a csúcstechnika is csak kevesek számára megfizethető. Szeretnénk ezzel a zenekarral sok olyan helyre elmenni, ahonnan az emberek nem járnak el a Zeneakadémiára és a Kongresszusi Központba. Ennek többféle oka lehet: anyagi jellegű és az érdeklődés hiánya egyaránt. Hiszem azonban, hogy még az érdeklődés is felkorbácsolható, ha hozzáférhetőbbé tesszük a muzsikát – természetesen magas színvonalon.

– *Szerepel az elképzeléseidben az is, hogy alkalom adtán vendégkarmesterekkel is dolgozhasson a zenekar?*

– Nem akarom én ezt a helyet, szerepet kibérelni, bár a felelősség kétségkívül rajtam van. Ugyanúgy, ahogy annak idején az ÉDOSz zenekarban, meg szeretném osztani ezt a munkát is kisebbik öcsémmel, Cser

Péterrel és más irányban is nyitott vagyok ebben a kérdésben.

– *Mit profitál ebből a munkából egy zenetanár, aki egész nap gyerekekkel gyakoroltatja a hangszerjáték alapjait?*

– Sokat, hiszen a zenekari játék egyfajta továbbképzés, helyesebben továbbképződés – még ha ez nem is mindig tudatos. Biztos, hogy a tanárok az itt szerzett élményeiket, tapasztalataikat valahogy alkalmazzák a tanításban is. Továbbadják mindazt, amit a zenekari játék gyakorlatában megszereztek. Elhívják növendékeiket a hangversenyekre; nemcsak zenészerető és zeneértő, de – talán – majdani zenekari muzsikussá váló embereket nevelnek. Hasznos ez a munka a szakiskolások, főiskolások számára is, hiszen olyan rutinra tehetnek szert, amit egyébként „élesben”, már hivatásosként a pályán csak több munka és több kockázat árán tudnak megszerezni. És ott vannak az amatőrök, akiknek mindig óriási élmény a felkészülés és egy produkcióban – különösen a sikeres produkcióban – való részvétel.

Meggyőződésem, hogy a 21. században is szükség lesz jó muzikusokra és jó muzsikán nevelkedett közönségre.

Megkérdeztük a házigazdát

– néhány kérdés Markó Arankához, a Budavári Szimfonikus Zenekarnak otthont adó I. kerületi Művelődési Ház igazgatójához

Markó Aranka, az I. kerületi Művelődési Ház igazgatója

– *Miért dönt(het) úgy egy művelődési ház igazgatója, hogy helyet biztosít egy újonnan megalakult szimfonikus zenekarnak, sőt működési lehetőséget ad számos hangszeres egyesületnek, szövetségnek, együttesnek?*

– Ennek több oka lehet és több oka is van. Kezdjük talán az elején: ebben a művelődési házban, amely a Bem rakparton található és az I. kerület, szíkebben véve a Várnegyed lakosait szeretné a szó legnemezebb értelmében kiszolgálni, már több évtizedes hagyományai vannak a komolyzenei kultúrának. Ebben az évben ünnepli működésének 30. évfordulóját a Boros Attila által vezetett, igen népszerű Operaklub. Épületünkben, az egykori Andrássy-palotában (ami jelen pillanatban egy erőteljesen felújításra szoruló, állandó omlásveszéllyel fenyegető ház csupán) több énekkar is működött az elmúlt években. 1994 decemberében itt tartotta alakuló közgyűlését a több fúvósegyesületet tömörítő Magyar Fúvószenészek és Fúvóegyüttesek Társasága, amelynek minden hónap utolsó szerdáján rendezett Fúvósklubja teltház, hamar kedvelté vált rendezvénysorozatunk.

Szándékaimmal és az I. kerület igényes kultúrát kedvelő lakóinak érdekeivel gyümölcsözően találkozott a Katona Tamás és dr. Kiszely István által irányított Önkormányzat törekvése is: élénküljön meg a Várne-

gyed, váljon aktívvá Budavár mindeddig passzív idegenforgalma és ehhez első lépésként mazsorett-, valamint fúvóstalálkozóknak biztosítottak helyet, lehetőséget.

Az 1996-ban először megrendezett négynapos Muzsikáló századforduló, amelyet idén megismétlünk és augusztus 20-a alkalmából egy ötnapos, sok muzsikával színesített ünneppsorozattal (Ünnepeljen a 750 éves Budavárban) ki is bővítünk, igazolta a nálunk működő együttesek, szervezetek létjogosultságát. Akkor tehát, amikor Cser Miklóssal leültem beszélgetni, feltételeztem, hogy ilyen környezetben egy szimfonikus zenekarnak is helye lesz.

– *Ez ugye nem jelenti azért azt, hogy aki erre jár, az kap valamit?*

– Nem jelentheti. Először is látnom kell, hogy az illető kérése mögött valóban komoly szándék, komoly munka rejlik. Tudnom kell azt is, hogy mire van szükségem, vagyis hogy mit kérhetek az együttestől a „szállás” fejében. Most, hogy a két szabadtéri fesztivál mellett Budavár egyéb helyszínein is rendezőként szerepelünk, fontos helye lehet egy nem nagy létszámú, ám jó muzsikusból álló, kórusokkal, szólistákkal együtt is szereplő szimfonikus zenekarnak. Úgy gondolom, hogy a kerület szellemiségéhez, patinájához nagyon jól illeszkedik a Budavári Szimfonikus Zenekar, amely elég széles repertoárral rendelkezik.

– *Cser Miklós szándéka szerint részt kíván venni együttesével az egyre élénkülő budavári idegenforgalomban is. Hol jut ebben szerep az ő számukra?*

– Lehet, hogy furcsán hangzik, de akár szabadtéri fesztiválokon is. Színpadaink fedettek, az akusztika – különösen a Kapisztrán téren – nagyon jó és vannak olyan műfajok (ilyen például a bécsi keringő és a klasszikus operett), amelyet fúvószzenekarok is repertoáron tartanak, de igazán magas színvonalon szimfonikus zenekarok játszanak. Várja az együttest a Dominikánus Udvar és – nemsokára – a Magyar Kultúra Háza, ahol hivatalosan is bemutatkozik a Budavári Szimfonikus Zenekar.

– *Van-e igény még másfajta együttesre is az egyre szaporodó célok megvalósításához?*

– Igény természetesen van, tudnunk kell azonban, hol van a lehetőségek határa. Ahhoz, hogy jól döntsek, jó szakemberekre van szükségem. Ők is segítenek abban, hogy – amennyire ez elkerülhető – ne kelljen bosszankodnom választásaim miatt. És segítenek abban is, hogy ha megvan a lehetőség, ne hagyjak segítséget nélkül elmenni olyanokat, akik megérdemelnének némi támogatást. Vallom azt, amit Katona Tamás szinte minden nyilvános megnyilatkozásában elmond: legfontosabb szempont, hogy a kerület polgárai elégedettek legyenek. Ezen a helyen pedig nagyon szeretik a muzsikát: március 14-én este a MTA Kongresszusi termében telt ház fogadta a svájci testvérvárosból, Carouge-ból érkezett fúvószzenekart is. Itt nyitott fülekre és lelkekre talál majd Cser Miklós, akinek elsődleges célja, hogy minél több emberhez juttassa el a lassan megfizethetetlen koncertlátogatás élményét.

Tóth Anna

Minden, ami a fújáshoz kell... + Premier és Paiste képviselet

Csíder Károly
Fafúvó hangszerész
mester
***

F&N
TRADE
MUSIC

Novotny Antal
Rézfúvós hangszerész
mester
***

1081 Budapest, VIII. kerület, Kiss József u. 1014. Telefon: 114-5637, Fax: 210-2790

A zenekari muzsikuskok vállizületeinek erőteljes igénybevétele

Csak egy zenekari muzsikust nem lep meg az a tény, hogy egy tubán, hegedűn vagy egy xylofonon való játék a passzív tartószerkeket különösen igénybe veszi. Sajnos a zenészeknek általában nem jut idejük ezen problémáikkal komolyan foglalkozni.

Pedig van segítség: a mozdulatoktatás. A modern mozdulatoktatás tulajdonképpen a sporttudományok egyik gyermeke. Tréningmódszerek javítására és csúcsteljesítmények elérésére fejlesztették ki. Ebből következik, hogy nagyon jól illik a hivatásos zenészek tevékenységéhez, ahol a zenészek eddig nem sokat törődtek problémáikkal. A mozdulatoktatás különbséget tesz idegen (pl. hegedűvonó, dobverő használata) és ösztönös (a hárfás karjai) mozdulatok között. A következőkben a vállizület ösztönös, saját mozdulataival foglalkozunk.

A kondíció négy oszlopa

Hasznos gyakorlás, tökéletes előadás, de az ízületek és inak hosszú távra ható sérülésének elkerüléséhez is szükség van annak tudatosítására, hogy a test ezen művelet elvégzéséhez különleges kondíciót igényel. A különösen igénybevett testrészek a kezek, karok és a törzs. A karok és a törzs közti összekötő a vállizület, így ez kiemelt szerephez jut. Természetesen a vállizület illeszkedik a felsőtest harmonikus mozgásába, és nincs külön szerepe, de foglalkozni érdemes vele. A kondíció fogalma különbözik a ma oly sokszor használt „fitness” szó értelmétől, sokkal inkább négy önálló egység összessége (1. ábra). Ez a négy oszlop a vállizület mozgékonyságának alapja. A kitartás, erő és gyorsaság oszlopai egymásba fonódnak, és egységként kell kezelni őket. A koordináció viszont befolyásolja és irányítja mind a hár-

1. ábra: A kondíció négy oszlopa

mat.

Az 1. ábra más jellemzőket is megjelenít: a kitartás mint első oszlop pontosan a fáradtságérzés legyűrését jelenti, ami egy zenésznél mind szellemi, mind fizikai téren fennáll, és mindkettő nagyon jelentős.

Megkülönböztetünk egymástól lokális és általános izommunkát: a különbség, hogy míg az előbbi kevesebb, mint 1/6-át érinti a test izommennyiségének, az utóbbi 1/6-nál többet. A vállizület esetében ez kizárólag a lokális formát érinti. Ezen belül az igénybevétel aerob, vagy anaerob lehet. Ezek a kifejezések arra utalnak, hogy a szervezet az izmoknak az energiát közvetlen, vagy közvetett oxigénadagolással bocsátja rendelkezésre. Fontos tudni, hogy az aerob forma az, ami a vonósok izomzatát egy egyórás szimfóniánál működteti. Ezzel ellentétben az anaerob forma az időben rövid, nagy teljesítményű izomzatnál működik.

A második oszlop az erő. Statikus és dinamikus erőket különböztetünk meg. A dinamikus erő az izommozgás, ami látható. Pl.: a pozanosok jobb karja. A statikus erő ezzel szemben a nem látható izommunka (tartás) (pl. a fuvolista karjai).

A harmadik oszlop a gyorsaság. Az egyik oldalról az a képesség, ami egy bizonyos mozdulatot minél gyorsabban elvégez, a másik oldalról reakcióidő, egy bizonyos mozdulatot adott időben elvégezni.

A 4. oszlop a zenész koordinációjára vonatkozik. A koordináció két különböző képességet foglal magába, amiket az 1. táblázat tartalmaz.

Koordinatív képesség	Jellemző
reakcióképesség	motorikus reakció egy külső jelzésre
átálló képesség	ráhangelődés vagy átállás egy megváltozott szituációban
összekapcsoló képesség	teljes vagy részmozdulatok koordinálása
megkülönböztető képesség	teljes vagy részmozdulatok kivitelezése
ritmizáló	a mozdulatok ritmusra hangolása akusztikus vagy vizuális jelek után
tájékozódó	a testrészek megfelelő elmozdulása a környezethez képest
egyensúlyérzék	a mozgó test egyensúlyának megtartása

1. táblázat: A hét koordinatív képesség és jellemzőik

A vállízület anatómiai alapjai (2. ábra)

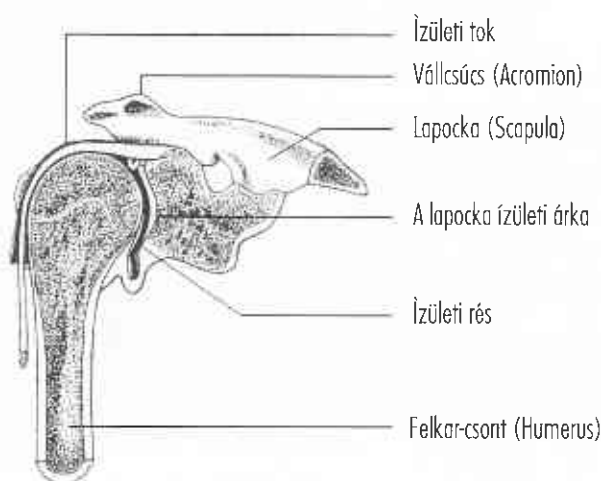
A vállízület három fő tengely mentén engedélyez mozgásokat.

1. tengely: a keresztirányú tengely mentén a kar előreemelése és visszavezetése.

2. tengely: az előről hátrafelé mutató tengely mentén a törzstől el- és visszavezető mozgásokat végez.

3. tengely: a felkar hosszirányában elhelyezkedő tengely mentén ki- és befele csavarodó mozgás lehetséges.

A vállízület a vállcsont relatív kicsi bemélyedése és a felkarcsont felső, golyószerű része. Ez a legmozgékonyabb, de a kiugrástól legkevésbé védett ízület.

2. ábra: Az emberi vállízület

Mit jelent mindez egyéni feladatokra lebontva?

A 3. ábra mutatja a zenei sikerhez hozzásegítő komponenseket. Ezek részben fizikai, részben pszichés összetevők. Ha a gyakorlás fejlődik, az a technika fejlődéséhez és a teljesítőképesség növekedéséhez vezet. Ugyanilyen fontos a zenekari muzikusok célzott kondicionálása. Érdekes módon ez a szempont nem a legkedveltebb a zenészek között. Mindenki ismer olyan kollégát, akinek minden adottsága megvan a zenéléshez, de kondíciója inkább hasonlít egy irodai alkalmazotéhoz, mint egy előadóművészéhez.

Minden zenésznek szüksége van állandó kondíciójavító programra. Hogyan néz ki egy ilyen program a vállövre alkalmazva? Mivel a vállízület a legmozgékonyabb, jó az esély egy eredményes mozgató tréningre.

A vállízület mozgékonyására például jó hatással van a mindennapos túl hosszú gyakorlási idő csökkentése.

A koordinatív képességeket külön nem tudjuk fejleszteni, mivel az csak a hangszeren, játszás közben működik a másik három oszloppal együtt.

3. ábra: A zenei képesség fizikai és pszichikai jellemzői

Más a helyzet a fennmaradó három oszloppal, ahol egy, a hangszertől elválasztott, célzott tréning nagyon hatásos. Az első lépésben meg kell vizsgálni azokat a képességeket, amikre szükség van a saját hangszeren való játékhoz. Ebben segíthet a 2. táblázat, ahol néhány zenekari muzikus kondíciójának jellemzőit összesítettük. Ha első lépésben tisztában vagyunk a követelményekkel, melyeket a hangszer támaszt a kondícióval szemben, a második lépésben nem lesz nehéz megfelelő gyakorlatokat találni.

hangszer	kondíciós jellemző	a bal váll
hegedű brácsa cselló bőgő	gyorsaság hosszú távon	statikus erőnlét
fuvola oboa klarinét trombita	statikus erőnlét	
pozan üstdob zongora	gyorsaság hosszú távon gyors erőfelfejtés gyorsaság hosszú távon	statikus erőnlét

2. táblázat A vállízület kondíciós jellemzői néhány hangszer esetében

Végezetül fontos megjegyezni, hogy egy ilyen tréning nemcsak a zenei fejlődést szolgálja, hanem a zenész hosszútávú egészségét is megalapozza, ami a szakmai karrier végeztével már mindenkinek fontos. Azok a sérülések, melyek túlterhelésből vagy erőltetésből származnak, manapság egyre gyakoribbak, ám ezzel a módszerrel nagy mértékben csökkenthetők. Így tudjuk a zenészek kondícióját a megelőzés érdekében javítani, hogy később ne kelljen a rehabilitációval foglalkozni.

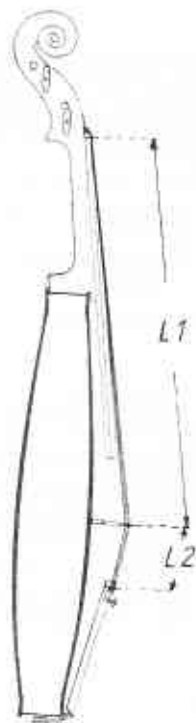
Kísérletek a hegedű-húrtartók hosszával és súlyával

Ismert tény, hogy a hegedűnek és a brácsának szabad füllel hangolható az Á-húrjuk, olyan emberek által is, akiknek nincsen abszolút hallásuk. A húr alulról lassan fölfelé hangolva hirtelen elér egy hallhatóan más magasságot, amely kellemesen cseng. Sajnos ez a rezgésszám a legtöbb hegedűnél nem 440 Hz, hanem 443 Hz vagy 445 Hz is lehet. Mivel a felhangok egy részét a láb mögött elhelyezkedő (L2) húrrészek sugározzák, valószínűnek tűnt, hogy ha megváltoztatjuk a láb és a felső nyereg (L1), valamint a láb mögött elhelyezkedő húrhosszok arányát, az megváltoztatja a vonóhangszerek hangzását. Az első kísérlet, melyben egy rövid ébenfa húrtartót használtunk, azt az eredményt hozta, hogy az Á-húr a bizonyos kellemes hangot már 440 Hz-en elérte 443 Hz helyett. Ez az eredmény két másik kérdést vetett föl, mégpedig, hogy a húrtartó súlya, vagy a láb mögötti húrhossz mérete a döntő a hangzás javulásának szempontjából.

A húrtartó súlyának befolyását két brácsán (korpusz 40,5 és 40,3 cm) próbáltuk ki. Négy darab

különböző anyagból készült húrtartót alkalmaztunk, melyek 15-28 g között mozogtak. Az (L1) és (L2) arányt eközben állandóan változatlanul tartottuk. A vizsgálat minden esetben ugyanúgy zajlott. A hűrok mindegyikén skálát játszottunk a nyeregtől a fogólap végéig. A hangok kiegyenlítettségét és csengésük tisztaságát vizsgáltuk.

A fenti kísérletekből kiderült, hogy a húrtartó súlya alárendelt szerepet játszik a hangminőségben. A következő kísérletben, melyben a húrtartók hosszát és nem súlyát változtattuk, hegedűk vettek részt. Mivel a húrtartók fokozatos rövidítése nem kivitelezhető, egy idő után a legrövidebb darabot is lefűrészeltük, és a végébe egy oda illő kétrészes kilyuggatott ébenfadarabot ragasztottunk. Ezután a húrtartó hurkának állításával változtattuk a hosszt. A húrtartó hátsó felének távolsága az alsó

nyeregtől egyik hegedűnél sem haladta meg a 6-8 mm-t. A kísérletek során azt is észrevettük, hogy ha túl kicsi a távolság a húrtartó vége és az első nyereg között, az rossz hatással van az eredményre.

A legjobb eredményeket a láb mögötti 6,8 és 6,9 cm-es húrhosszal érték el, mely 4,71-es arányszámot jelent az (L2/L1) esetében. Ugyanezeket a kísérleteket brácsákkal is elvégeztük. A brácsáknál az előnyös arány az $(L1/L2)=4,61$. Ebből kiderül, hogy a hangszer méretének növekedésével ez az érték egyre kisebb. Ezért alkalmatlan a 4,62-es érték egy hegedűre, míg a 4,61 a brácsára ideális.

Végezetül érdemes megjegyezni, hogy a húrtartó súlyának változtatása kevés eredménnyel jár, míg a húrhossz (L2) láb mögötti részének változtatása meglehetősen nagy eredményeket hoz. Természetesen az $(L1/L2)$ arányszámot minden hangszernél külön-külön be kell állítani. Ezek az itt felsorolt átlagértékek sokat segíthetnek a beállításban, valamint nagyon drága hangszerek hangjának jobb kihasználásában.

Heinz E. Beek. (Das Orchester, 1997/3)

“Több a hang és több a kifejezőerő”

(Maxence Larrieu)

budapesti beszélgetés David Straubingerrel, az új fuvolapárnák megalkotójával

Melyik fuvolás ne kíváncsi volt már hangszerével, mert azt „zavarta” a légkondicionáló, a száraz központi fűtés, a repülőút, netán egy szabadtéri fesztivál időjárása? Ki ne szeretne minél könnyebben minél szebb hangokat kicsalni hangszeréből? Ki szeret deformált párnákkal bíbelődni ahelyett, hogy új műveket tanulna, vagy szebbnél szebb zenei megoldásokra törekedne?

Ezeket a kérdéseket szeretne volna megválaszolni, helyesebben fölöslegessé tenné David Straubinger, amikor elkezdett gondolkodni: vajon miért nem tesz senki a fuvolapárnák tökéletesítéséért? És miért nem teszek én valamit?

– *Milyen motivációk késztették arra, hogy a fuvolapárnák hagyományos anyagának és technológiájának felülbíráását határozza el?*

– Több, mint húsz év után, amit profi muzsikusként és tanítványaim hangszerének javításával töltöttem, arra a meggyőződésre jutottam, hogy a hagyományos filcpárna már nem felel meg a kor követelményeinek.

– *Saját maga is kipróbálhatta, vagy más hangszeren játszott?*

– Nem, én oboáztam. Hat éven keresztül az Indianapolisi Szimfonikus Zenekarban dolgoztam, utána kezdtem hangszerjavítással foglalkozni. Megértettem azonban a fuvolások gondját, akik – mint mindenki – meg akarnak felelni az egyre magasabb elvárásoknak, szeretnének minél könnyebben billentéssel eljutni a kívánt eredményhez és zavarja őket, ha hangszerük nem kellő rugalmassággal alkalmazkodik a különféle klimatikus és egyéb körülményekhez.

– *Miért éppen a párna megreformálásában látta a megoldás kulcsát?*

– Mert a rosszul takaró párnák járnak leggyorsabban igen kellemetlen következményekkel. Ez okozza a legtöbb gondot a muzikusok számára.

– *Milyen cél lebegett a szeme előtt, amikor elkezdett kísérletezni?*

– Olyan párnát képzeltem el, amely alakját és méreteit jól tartja, puha, de nem „süppedős” érzetű, könnyed billentés mellett is tökéletesen zár és amire nem kell a fuvolistának külön odafigyelnie. A tökéletesen beszabályozott párna ugyanis már az érintkezés pillanatában teljesen zár. Kerestem tehát egy megoldást a tökéletesen és tartósan beszabályozható párnához.

– *Mennyi idő kellett ahhoz, hogy a célja megvalósuljon?*

– A hetvenes évek közepén láttam hozzá a munkához és az első darabok nem hozták meg a kívánt eredményt. Mintegy tíz esztendő kellett a végleges változat kialakításához. Közben számos problémát okozott a gyártási folyamat és a rendelkezésemre álló filc-alapanyag tökéletlensége.

– *Mi okozta a legtöbb gondot?*

– A megfelelő párna- és borítóanyagok felkutatása. Megszámlálhatatlanul sok anyagot próbáltam ki; némelyik ezek közül ismert volt már a középkorban, mások a modern vegyipar termékei. Végül beláttam: a párnához egy új szintetikus anyagot kell használnom, a borításhoz azonban nincs jobb a Böhm által is már használt „halbörnél” – ami természetesen nem igazi halbőr.

– *Bármilyen hangszerre rátehető a Straubinger párnák?*

– Kifejezetten kézzel gyártott hangszerhez készülnek. A szabadalmaztatott filctartó és a stabilizáló alátét precíziós esztergapadon készül, minimális méretbeli tűréshatárral.

A filctartó egység merev alapot biztosít a filcnek,

együttal kifeszíti a bőrt, amely így nem tudja deformálni a filcet. A bőr és a filctartó együttesen tartják a helyén. A bőr így folyamatosan feszes marad és tökéletesen felfekszik a lyuk peremére. A konstrukció – rugalmassága révén – korrigálja a perem és a párnatartó egyenetlenségeit. Mindez még kiegészítő alátétek elhelyezésével szabályozható. A filctartóval nem rendelkező hagyományos párna idővel meghajlik, deformálódik az összehúzódó bőrnek, a

nem stabil filcnek köszönhetően. Ez aztán rossz takaráshoz, nem tökéletes beállításhoz vezet.

Nyomás alatt a filc megtámasztja a bőrt. Ezért meghatározó jelentőségű a filc anyagának kiválasztása. A hagyományos filcanyag érzékenyen reagál a hőmérséklet és páratartalom változására. Olyan szintetikus anyagot kerestem, amelyre e tényezők nincsenek hatással.

Minden szóhajóható anyag azonban nagyon lassan nyerte vissza eredeti alakját. Az a megfelelő, amely a nyomás után azonnal visszaugrik eredeti méreteire. Ha ez nincs így, fennáll annak veszélye, hogy a következő nyomáskor a filc már nem feszíti rá a bőrt a lyuk peremére. Az itt használt szintetikus filc végre minden igénynek megfelel: szilárdan tartja alakját, méreteit és gyorsan visszanyeri összenyomás előtti formáját.

– *Gyári hangszereken ez nem is kivitelezhető?*

– De, csak mivel ez nem olcsó eljárás, gyári hangszerekre nem szokták alkalmazni. Az is igaz azonban, hogy az új párnákkal háromszor olyan jól szólnak a fuvolák, a mint a régebbiekkel. Hangsúlyozom ugyanakkor, hogy csak a párnacsere nem elég.

– *Milyen előkészület szükséges a párnacserehez?*

– A fuvolának tökéletes mechanikai állapotban kell lennie. Különösen érvényes ez a hanglyukakra: legyenek tökéletesen megformálva, mert fontos, hogy a párnával pontosan érintkezzenek. Ezekhez a beállításokhoz speciális szerszámok kellenek.

A fent említett előkészületek nélkül nincs meg a kívánt eredmény. James Galway elvitte egyszer az egyik hangszerét egy híres svájci javítóműhelybe, hogy átpárnáztassa. Egyáltalán nem volt elégedett a változással. Kiderült, hogy ott nem végezték el ezeket az előkészítő műveleteket. A szükséges átalakítások, korrekciók utáni átpárnázás már tetszett neki; azóta is Straubinger-párnákat használ.

– *Kik közül kerülnek ki a megrendelők?*

– Profi muzsikuskok, főiskolások és szakiskolások közül. Sok híres fuvolaművész – például Adorján András, Maxence Larrieu – is közéjük tartozik.

– *Miután óriási a konkurencia, nyilván sokan szeretnék ílymódon feljavítani hangszerüket. Hogyan győzi teljesíteni a megrendeléseket?*

– Vannak már reprezentánsaim az egész világon, akik ismerik ezt a szabadalmat. Magam is el-ellátogatok időnként hozzájuk.

– *Ők hogyan juthatnak a technológia ismeretének a birtokába?*

– Világszerte tartok kurzusokat, ahová el lehet jönni és ahol ezt meg lehet tanulni.

– *Mennyi idő kell a tanuláshoz egy jó szakembernek?*

– Három-négy nap, de ezek nehéz, tízórás munkanapok.

– *Mindegyik reprezentánsa egyformán jól dolgozik?*

– Nem, a színvonal elég különböző. A budapestiek boldogok lehetnek ebből a szempontból, hiszen Csider Károly az egyik legjobb „növendémem”.

– *Összesen hány Straubinger-párna szakértő van most?*

– Körülbelül százan tudnak ilyen párnákat készíteni. Van néhány fuvolagyártó cég (például a Brennen és a Powell), amely saját országában a párnák kizárólagos használatának jogával rendelkezik.

– *Nem elképzelhető, hogy más hangszerek problémáira is ez lehet a megoldás?*

– De, már megvan a klarinétpárna új típusa is. Legalább akkora sikerre számítok, mint a fuvola esetében, mert klarinéton ez a párna még a hang minőségén is javít.

– *Veszik vagy készítik a gyártáshoz szükséges gépeket?*

– 1984 óta kb. ötvenezer dollárt költöttünk fejlesztésre. Nagyon sok nem várt akadállyal kellett megküzdenem. Komoly szakmai támogatást kaptam a bostoni Brannen cégtől, amely hitt az új fejlesztésben és cserében a párnák használati jogáért műszaki segítséget ajánlott fel fuvolák készítéséhez.

– *Ezek szerint fuvolákat is készít?*

– Igen, mert tőlük be tudom szerezni azokat az alkatrészeket, amelyekhez másutt nem jutok hozzá. Havonta egy fuvolát készítettünk, jelenleg négyéves a várólistánk.

– *Használ valamilyen különös anyagot a fuvolákhoz?*

– Tiszta ezüstből készülnek, kézi munkával, néhány arany alkatrész felhasználásával. Minden hangszert pontosan a megrendelő elképzelései szerint, kezére igazítva gyártunk.

– *Mi a jobb üzlet? A hangszer- vagy a párnakészítés?*

– A párnakészítés. Abból óránként húszat gyártunk. Nemsokára elkészül azonban célgépünk, amellyel ezt minimum megduplázzuk. Az új klarinétpárnákat pedig majd automatikusan készíti a gép.

Tóth Anna

Richter- emlékkiállítás Győrött

Rkét egybenyitott helyiségben elég sokan zsúfolódtak össze. Az épület szépségéhez és méltóságához híven az emberek várakozó, ünnepélyes csöndben álldogáltak a tárlók mellett. Ekkor a másik teremből kúrhangok csendültek föl, Richter Antal triói és kvartettjei. Egészen különleges hangulat lett. Szinte érezni lehetett a múlt századi házi, baráti összejövetelek kedélyes, fesztelen légkörét.

Ezzel a meleg hangulattal és Ujfalussy József közvetlen hangvétellal megnyitójával kezdődött el a már régóta tervezett győri Richter János kiállítás. Egyben ez megnyitását jelenti annak a lehetőségnek, amely nemsokára nemcsak Richter János, hanem Győr és környékének zenei múltjába is betekintést enged.

Richter János 1843. április 4-én született muzikus szülők gyermekeként (édesapja organista, zeneszerző, karmester; édesanyja jeles énekesnő). Ahogy ez már lenni szokott, a kis Johannes az első zenei impulzusokat a szülők révén kapta. Később a bécsi konzervatóriumban tanul, majd a Kärntnertor Theater zenekari tagja lesz. Az „áttörés” itt következik be, mert a színház karmestere Heinrich Esser beajánlja segítségnek Wagnerhez. Ő tisztázza le A nürnbergi mesterdalnokok partitúráját. 1868-ban Bülow szárnyai alatt dolgozik a müncheni operában. Rá két évre Brüsszelben már nagyszerű Lohengrint dirigál. 1871-től Pesten tölt el négy, az itteni zeneélet számára is fontos évet. 1875-től pályája egy ideig Bécshez köti, mivel fényes bemutatkozása után rendre nyeri el és tölti be a legfontosabb zenei pozíciókat. Karmestere az Udvari Operának (1875–1900), a Bécsi Filharmonikusoknak (1875–1898). 1878-tól udvari másod-, majd később első karmester. A Gesellschaft der Musikfreunde hangversenyeit is ő vezényli. Mindenképpen említésre méltó hogy mindezt az elismerést köztudottan Liszt és Wagner híveként vívta ki Bécsben.

1876-ban ő vezényli Bayreuthban a Festspielhaus megnyitó előadását (itt az egész Ring elhangzik). Ettől kezdve visszavonulásáig (1912-ig) rendszeres és állandó dirigense az Ünnepi Játékoknak. A dirigensi pályától egy fényes Mesterdalnokok-vezényléssel búcsúzik 1912-ben.

Már bécsi működése idején kapcsolathoz kerül Angliával. Az Albert Hallban Wagner-fesztivált dirigál (1877), később (1879-től) az *Orchestral Festival Concerts* dirigense lesz. (Ezeket a

hangversenyeket ezután róla nevezik el Richter-koncerteknek!)

Fellép a Covent Garden operaházban, és a London Symphony Orchestra dobogóján is. A három évenként megrendezett Birmingham Music Festival zenei vezetője lesz, mindezek mellett az angliai ott-tartózkodása alatt (1898–1911) végig a manchesteri Hallé Zenekar élén áll. Eközben még arra is marad energiája, hogy figyelemmel kísérje a magyar zenei életet és pártfogolja a fiatal magyar tehetségeket. (Manchesterben Dohnányi d-moll szimfóniáját és Bartók Kossuth- szimfóniáját mutatja be!)

Utolsó éveiben visszavonultan él Bayreuthban. 73 éves korában, 1916. december 5-én hunyt el.

Zenetörténeti jelentősége mondhatni egyedülálló, hiszen az első „igazi” karmestert tisztelhetjük benne. A mindig kritikus Debussy jegyezte meg egyszer: „Ha az Isten Wagnert akarna dirigálni, feltétlenül Richterhez fordulna tanácsért.”

Richter János (1843–1916)

Richter János Archivum kiállítása Vavrincz Veronika és Jakab Géza közreműködésével jött létre. **Jakab Gézával**, a Richter János Zene-művészeti Szakközépiskola tanárával, az Alapítvány titkárával beszélgettem.

– *Az Alapítvány, a szakközépiskola Richter János nevét őrzi. Honnan jött a gondolat, mi adta az inspirációt arra, hogy ő legyen a névadó?*

– Közel húsz éve létezik Richter János fafúvósverseny. A szakközépiskola, ami eddig névtelenül működött, az igazgató, Czeglényi László ösztönzésére vette fel ezt a nevet. 1993-ban, születésének 150. évfordulóján, az iskola úgy emlékezett meg róla, hogy ünnepsorozatot rendezett. Ennek része volt egy kisebb Richter-kiállítás. Ugyanakkor a budapesti Operaházban Eckhardt Mária és Wellmann Nóra közreműködésével, szintén egy nagyszabású Richter-kiállítást rendeztek. Az iskolánk kiállítása kapcsán merült fel az a gondolat, hogy mint ilyen nevű intézmény, kezdjük el kutatni életét, és gyűjteni a hozzá kapcsolódó dokumentumokat.

– *Hogy Richter János után tárgyi és szellemi tekintetben kutatni lehessen olyan emberekre is szükség van, akik még a leghitelesebben őrzik az emléket. Hogyan kerültek kapcsolatba a leszármazottakkal, a rokonsággal?*

– Nagy segítségünkre volt Eckhardt Mária, a Liszt Múzeum vezetője, hiszen a németországi, illetve a magyarországi ág egy részével is összeköttetésben áll. A németországi ághoz tartozik Eleonore Schacht-Richter, Tante Lorle, Richter unokája. Lorle néni a '93-as ünnepi hangversenyre is eljött, sőt már akkor odaajándékozott pár dolgot az iskolának: néhány képet, a Richter-mama énekiskoláját, a gyászjelentéséről szóló dokumentumot.

A magyarországi ágon Sztányi Béláné Csepely Zsófiával, Richter unokájának özvegyével kerültünk kapcsolatba. Az ő tulajdonában maradt fent két nagyméretű olajfestmény (az egyik magát Richtert, a másik a feleségét ábrázolja), ami meglehetősen nagy érték. Sajnos Zsófi néni elég rossz anyagi körülmények között élt, és mivel a képek értékével tisztában volt, már korábban elhatározta, hogy a festményeket a Liszt Múzeumnak ajándékozza azzal a reménnyel, hogy ott restaurálják és gondozásba veszik. Azonban Eckhardt Máriának sem állt rendelkezésére megfelelő anyagi háttér. Az ő önzetlen javaslatára került hozzánk a két festmény. Végül is Lorle néni segítségével restauráltattuk Németországban a Herkomer Társaság közreműködésével.

– *Magának az alapítványnak a terve hogyan alakult ki?*

– Tulajdonképpen már 1992-ben megvolt az elképzelés a Richter-gyűjteményről. Sztányi Zsófi néni halálával a hagyatékából sok minden került még hozzánk, ami ösztönző volt. Később a terv kibővült az általános zenei helytörténeti gyűjtemény megvalósításának

a gondolatával, amelynek egy része lenne a Richter-gyűjtemény. Azok az intézmények, ahol e helytörténeti szempontból értékes zenei dokumentumok vannak, nem képesek ellátni a tárolás, restaurálás, gyűjtés nehéz feladatát. (Mellesleg ez nem is tartozik a feladatkörükbe.) Például a győri székesegyház kottatára az egyik legértékesebb ilyen gyűjteménye hazánkban, de a megyei Xántus János Múzeum szintén értékes kották, hangszerek, emléktárgyak, fotók birtokosa. A győri Megyei Levéltár (amely sajnos a részvételtől mindvégig elzárkózott) 1994 végére két részre szakadt, s az újonnan alakult Városi Levéltár 1995-ben készséggel kapcsolódott a tervhez. E három intézmény és a kezdeményező Zeneművészeti Szakközépiskola megalapította ez év decemberében a Richter János Alapítványt, ahol zenei gyűjteményüket letétbe helyezik.

– *És mi a feladata egy ilyen alapítványnak?*

– Mindenekelőtt az, hogy a gyűjtemény mindenki számára elérhető, nyilvános legyen. Az Alapítvány gondoskodik a mindenkori anyagról, kézben tartva a múzeumi, levéltári, könyvtári gyűjteményt. Emellett, nem utolsósorban Győr zenei életének és zeneoktatásának támogatását is szem előtt tartjuk.

– *Ha jól tudom, a Richter János Alapítvány nem akármilyen tiszteletbeli elnökkel dicsekedhet...*

– Igen, még kezdetben, '93-ban kértük föl Solti Györgyöt, a világhírű karmestert, hogy legyen az Alapítvány tiszteletbeli elnöke, amit ő örömmel vállalt el. Többek között ez azért is szerencsés, mert Solti nagy tisztelője Richter Jánosnak, és saját tulajdonában is vannak Richter-ereklyék.

– *Mi történt az Alapítvány létrehozása után? Melyek voltak a kezdő lépések az Archivum számára?*

– Amint már említettem, a tervből 1995 decemberében lett Alapítvány. A négy alapító intézmény közösen kiválasztott egy kuratóriumot, egy olyan kilenc tagú testületet, amely felelős az Alapítvány dolgaiért és tagjai között olyan szakemberek találhatók meg, mint Eckhardt Mária és Vavrincz Veronika. A kuratórium természetesen kimondta a Richter János Archivum létrehozását. Ettől persze még nem oldódtak meg a gondok, de a munka elkezdődött.

– *Pontosan miből áll ez a munka?*

– Precízen fel kell mérni, hogy milyen anyagok, mekkora mennyiségben, milyen állapotban kerülnek oda. Ezek hosszú lejáratú, vagy állandó letétként lesznek a gyűjtemény részei. Így az Archivum és a kuratórium feladata többek között az is, hogy megfelelő tárolást és gondozást biztosítva vigyázzon ezekre. Egyébként e munkát folyamatosan tart.

– *Egy elég fontos, el nem hanyagolható kérdésről még nem esett szó. Vajon ez a gyűjtemény hol kap helyet, hol lesz hozzáférhető?*

– A kérdés valóban elég sokáig gondot jelentett, de jelenleg úgy néz ki a helyzet, hogy megoldódott a probléma. Ugyanis a római katolikus püspökség egy frissen visszakapott épületben felajánlotta az Archívum számára egy helyiséget, ahová befogadják a többi intézmény gyűjteményét is. Így Győr és környékének zenei helytörténeti gyűjteménye egy helyen lesz a Richter János gyűjteménnyel.

– *Mikorra várható, hogy megvalósul mindez?*

– Azoktól a munkálatoktól függ, amelyekkel az épületet sikerül az új célra átalakítani. Remélem ez minél hamarabb bekövetkezik, talán már egy év múlva...

– *Most térjünk vissza magához a gyűjteményhez. Richter dédunokája, Wolfram Dehmel valóságos szerepe csak az Archívum létrejötte után bontakozik ki.*

– Valóban, Dehmel úr, mikor megtudta, hogy létrejött a Richter János Archívum és fel akarunk állítani egy állandó gyűjteményt, elhatározta, hogy a Richter-hagyaték egy részét, mindazt, amit ő otthon őriz, az Archívumnak ajándékozza. Hiszen, ahogy ő mondta, sokkal értékesebb Richter emléke szempontjából, ha nem csak ő láthatja, bezárva a négy fal között, hanem minden érdeklődő.

– *Melyek voltak ezek a tárgyak, amiket most már az Archívum magáénak mondhat?*

– Ez egy felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény. Vannak látványos részei: sok tucatnyi fotó Richterről és a kortársakról, programfüzetek, műsorplakátok, újságkivágatok, Richter könyvtárából származó könyvek, hivatalos iratok, néhány díszoklevél. Ide tartozik két „sztárdarab” is: Richter kürtfúvókája és az a karmesteri pálca (láthatóan erősen használt állapotban), amellyel búcsúelőadásán, az 1912-es bayreuthi Ünnepi Játékokon a *Mesterdalnokokat* vezényelte. Furtwängler írja róla 40 évvel később: „Kétségkívül a legszebb Wagner-előadás volt, amit valaha megéltem.”

– *A karmesteri pálca érthetően értékes dokumentum, de miért éppen a kürtfúvóka a másik sztárdarab?*

– Richter zenei polihisztor volt. Jóformán minden hangszeren kiválóan tudott játszani (kivéve az oboát és a hárfát). E tudásának nagy hasznát vette a karmesteri gyakorlatban. Ha egy muzsikusa nem kellőképp teljesítette kéréseit, kivette a kezéből a hangszert és maga mutatta meg, hogyan is gondolta! Mindezek mellett miután a Hofoperben kürtön játszott, a kedvencévé vált a hangszer.

– *S mi tartozik az anyag kevésbé látványos részéhez?*

– A levelezés, amely tudományos értékét tekintve valószínűleg jóval fölülmúlja az előbbit. A levelezés két részre bontható. Az egyik: saját levelei

édesanyjának, ahol a zenetörténet érdekes pillanatairól számol be folyamatosan. 85 ilyen levél maradt fenn. A másik rész a Richterhez írott levelek a kor világnagyságaitól, mint Joachim, Moszkowski, Paderewski, Fibich, Ignaz Brüll, Kerner István és Goldmark Károly. Utóbbtól 24 levél van a gyűjteményben.

– *Az, hogy egy ilyen értékes gyűjteményt ajándékba adjanak, valóban páratlan!*

– Ahogy megláttuk az ajándék-anyagot a legelső reakció az volt, hogy a lehető leghamarabb ki kell állítani. Így került kiállításra a győri Zichy Palotában, amely egy gyönyörűsége barokk épület. A kiállításon a gyűjtemény leglátványosabb része szerepelt.

– *A kiállítás szépségéhez méltó katalógus is készült erre az eseményre, amiben még egy átfogó Richter életrajz is található. Mindezen költségek fedezésére honnan lehetett anyagi segítséget szerezni?*

– Sok embert és intézményt sorolhatnék föl. Segített a város, a polgármester, a megyei közgyűlés elnöke. Az Editio Musica, a Palatia Nyomda és még egy pár intézmény is elég sokat tett ahhoz, hogy létre jöhessen a kiállítás. Természetesen maga az Alapítvány is fordított rá jócskán. Közel negyedmillió forintba volt szükség a költségek fedezéséhez.

– *Mi a jelentősége egy ilyen gyűjteménynek?*

– A zene a helytörténetnek egy speciális része, egy olyan rész, ami a múlt kultúrájához szorosan hozzátartozik, de viszonylag nehezen reprodukálható a mi számunkra. A zene megszólaló művészet. Ami fennmaradt, azt valahogyan élővé kellene tenni, s ehhez muzsikusra, szakemberekre van szükség. Egy-egy gyűjteménynek, múzeumnak egyébként nincs arra lehetősége, hogy külön zenetörténetet alkalmazzon. Így ezek a zenei értékek rosszabb esetben kallódnak, jobb esetben megvannak ugyan, de nem tud róluk senki. Most, hogy az Archívum létrejött és egy helyre kerülnek az eddig megmentett dokumentumok, remélhetőleg végre muzsikusz kéz veszi át a vezetését. Ezáltal összeállhat egy átfogó kép: a helyi zenekultúra története. Szerencsések vagyunk, hogy ezek a speciális feltételek Győrött léteznek, hogy az ország első zenei helytörténeti gyűjteménye itt jöhetett létre. Ez nem csak a városé, hiszen a zene nem áll meg a város határainál. Mi a régió zenetörténetével akarunk foglalkozni. Többek között az innen elszármazott és világhírűvé lett művészek (mint Nikisch Artur, Flesch Károly) életének és emlékeinek összegyűjtését is elsőrangú feladatunknak tartjuk. Célunk egy olyan hozzáférhető gyűjtemény létrehozása, mely segíti a regionális zenetörténeti kutatásokat, ugyanakkor egy, a lehetőségek szerint teljes Richter-adatbázist is tartalmaz és majdan egy magyar nyelvű Richter-monográfia elkészítéséhez nyújt támpontot.

Papp Monika

Csajkovszkij balettszvitjeiből

A Hungaroton Classic "Gyermek-kuckó" sorozatában olyan örökzöldeket kínál, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a felnövekvő újabb generációk életéhez már szervesen hozzátartozzon a történeti muzsika. Csajkovszkij balettzenéje – így a Diótörő, vagy a Hattyúk tava – mit sem veszített népszerűségéből megírása óta. A fülbemászó muzsikát tovább népszerűsítik a koncertpódiumon is gyakran felcsendülő szvittek, akár teljes egészükben, akár tetszőlegesen összeállított rövidebb tétel-sorozatokkal.

A Gyermek-kuckó sorozat a Diótörő balettszvitet (Op. 71a) és a Hattyúk tava balettszvit (Op. 20a) hét részletét kínálja, a Budapesti MÁV Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában, Mark Gorenstein vezényletével. A legtöbb zenekar életében vannak olyan korszakok, amikor az állandó karmester egyénisége szinte kihallható az interpretációból. Ilyen jellegzetes periódusnak tűnt a MÁV Zenekar életében a „Gorenstein-korszak”. Ennek a periódusnak értékes hangzó emlékét idézi, az 1987-es felvétel alapján a CD-felvétel. Ismertető-szövege kimerítő részletességgel szól a műsorról, sajnos a zenekarról és karmesteréről

nem tesz említést. Kár, mert ha nemcsak a mában gondolkodunk, könnyen belátható: ahogy múlik az idő, úgy jelent növekvő problémát azoknak az adatoknak-információknak a felkutatása, amelyek a felvétel keletkezésekor egyértelműek és közismertek voltak, s így dokumentatív funkciójából veszít óhatatlanul is a felvétel. Ez azonban semmiképp sem akadályozza, hogy a zenebarátok sokasága gyönyörködjön a felcsendülő muzsikában. Hallgatása egyaránt élvezetet jelent azoknak, akik már látták egyik-másik balettet, s akik kénytelenek kizárólag vizuális fantáziájukra hagyatkozni. A szépen kidolgozott előadás során némely tétel – kizárólag hallgatva – lassúnak tűnik. A komolykodó bevonuló menet vidámsága háttérbe szorul a Diótörő indulójában, s a Csokoládétündér tánca is – mintha gondos gyakorlás tanúi lennénk – bágyadtnak hat. Annál hatásosabb utána a lendületes Orosz tánc! Jól érvényesül a regiszterek szembeállító remek hangszerezés a Kínai táncban, s a „Fuvolák tánca” pasztell színfoltja után megunhatatlan az ünnepélyes Virágkeringő.

A Hattyúk tava, azt hiszem, azok közé a művek közé tartozik, ame-

lyek „interpretációjáról” nehéz véleményyt mondani: a tudatos zenehallgatást mindinkább az önfeledt gyönyörködés váltja fel – s néha nem is éppen abban, ami konkrétan felcsendül, hanem a már ismert dallamok újrhallása jelent megújuló örömforrást.

Ezúttal is legfeljebb az tűnik fel, hogy „sok a hegedülés”, vagyis néha nem a folyamatok egészének vagyunk részesei, hanem a pillanatnyi hangzások egymásutánját hallgatjuk végig. A Magyar Csárdás viszont sajnos élettelen, örömtelen és színtelen a virtuóz-gyors szakaszban is. Mégis, összehatásában olyan felvételt kapunk kézhez, amely alkalmas a komolyzene iránti érdeklődés felkeltésére, s arra is, hogy a hallgató késztetést érezzen a balettek megtekintésére.

Rimszkij-Korszakov: Sheherazade Hacsaturján: Spartacus (részletek)

A Hungaroton Classic „Classical Diamonds” sorozatában kapott helyet a Miskolci Szimfonikus Zenekarnak az az éppen egy évtizedes felvétele, amelyen – Szenthelyi Miklós szólójával – Rimszkij-Korszakov szimfonikus szvitjét, a Seherezádét játssza, valamint részleteket Hacsaturján:Spartacus balettszvitjéből, Kovács László vezényletével.

Minden együttes életében vannak kedvelt műsorszámok, valamint olyan művek, amelyeket csupán kényszerűségből szólaltat meg. A CD-re került művek minden bizonnyal az első kategóriába tartoz-

nak, még akkor is, ha az idők folyamán, a gyakori megszólaltatás által, elkophat az interpretáció élménye, s a népszerű-kedvelt melódiák felidézése már-már csupán pillanatokra jelent élményt a hangszereseknek.

Meggondolandó lenne a gyakran koncertező együtteseknek: amit játszanak, ott és akkor élmény. De ha rögzítik, időről időre változtatás nélkül csendül fel, invenciójuk és tudásuk végső konklúziójaként a létszámában és összetételében kiszámíthatatlan hallgatóság számára. Tehát hangfelvétel készítésekor – saját érdekükben – kötelező

elfeledkezni arról, hogy valójában hányadszor szólaltatják meg egyik-másik művet; csak arra gondolhatnak, hogy lesz, akinek ez az előadás fogja jelenteni A MŰVET, immár tökéletesen függetlenül a játékosok aktuális érzéseitől.

Nos, Seherezádé meséinek lebilincselőnek kell lenni; ha az előadónak – és ezáltal a hallgatónak is – nem jelent többet, mint valamely storynak ismételt végiggondolását, akkor gond van. E felvétel szépen szól, de nem köti le a hallgató figyelmét (ha ismeri a művet, akkor azért, ha nem, akkor azért!). Háttérzeneként kelleme, de nem több annál. Kár, mert vannak nagyon szép részletek –

ámde az élmény lemarad. Mintha egy fáradt mesélő mondaná, várva, hogy véget érjen a rá kirótt feladat. Pedig a hangszerelés önmagáért beszél: szinte dramatizált a partitúra, csak éppen friss fül és kéz, nyitott szív és lélek kell hozzá!

Hacsaturján népszerű balettzenéjének tolmácsolása mindenképp eredményes: végighallgatva a három részletet, a hallgató vágyakozik a ba-

lett egészének végigélésére, a zenének a látvánnyal egybekötött megismerésére illetve annak megismételt felidézésére.

Nehéz dolog a „műsorpolitika”: a túl nehéz feladat elkedvetleníti a játékosokat, a testreszabott pedig hamar veszít az élményszerűségéből. Eközben úgy kellene muzsikálni, hogy a közönség minderről mit sem sejtessen – csupán gyönyörködjön a mindenkor felcsendülő muzsikában.

Dohnányi Ernő: Zenekari művek

Aligha üres szólam, ha „hiánypótlónak”, „rég adósságtörlesztésnek” nevezzük a Dohnányi Ernő zenekari műveit tartalmazó felvételt. A fisz-moll szvit, a D-dúr hangversenydarab és a Szimfonikus percek című kompozíció kapott rajta helyet, az MRT Szimfonikus Zenekara tolmácsolásában, Vásáry Tamás vezényletével. A „Konzertstück” szóját – mert tulajdonképpen csellóversenyről van szó – Onczay Csaba szövegezte meg.

Három évtized választja el egymástól a műveket; a Hangversenydarab 1903/04-ben, a Szvit 1908/09-ben készült, a Szimfonikus percek keletkezési éve pedig 1933. Igazolja a felvétel, hogy Dohnányinak (akinek előadói lemeze a zongoramuzsika kedvelőinek értékes kincse!) zeneszerzői munkássága sem érdektelen napjainkban. Aki meghallgatja a megtévesztő című csellóversenyt, megérti, miért tisztelte a zeneszerző és zongoraművész Dohnányit a nála négy esztendővel fiatalabb Bartók Béla. Nem érdek-

telen végiggondolni azt sem, hogy melyik Bartók művek egyidősek a Szvittel. Ekkor a két szerző már két külön világ. Könnyen megérthető így, hogy miként fért meg 1923 ünnepi koncertjén egy műsorban az olyannyira különböző Dohnányi-, Bartók- és Kodály-mű. Mindenesetre első hallásra is nyilvánvaló, hogy a szerző alkotóművészetéről nem ad keresztmetszetet a koncertjeinken viszonylag gyakran felcsendülő Változatok egy gyermekdalra és Ruralia Hungarica.

Ez utóbbival hangvételében rokon a „Szimfonikus percek” ciklusa. Sajátos, hogy épp ennek a magyaros hangvételű, öt rövid tételt tartalmazó műnek az élményadó megszólaltatásával maradt adós a zenekar – a korábbi, nagyobb lélegzetű és vitathatatlanul nehezebb darabok viszont értékes-szépnek és meggyőzőnek hatnak ebben az interpretációban.

A választékos ízlésű Vásáry Tamás nemcsak érzi, de együttesével is meg tudja éreztetni a korai Dohnányi-

művek eleganciáját, a hangszerelés alapján biztosan tájékozódva a zenei színek, hangulatok kavargásában. Finoman jeleníti meg a pasztell árnyalatok módosulását, a szelíd, vagy felragyogó mosoly, az ironikus, vagy sziporkázó humor ellesett pillanatképet. Hazai művelődéstörténeti képünket gazdagítja e felvétel, amennyiben általa teljesebb lesz a század eleji magyar zeneszerzés horizontjáról alkotott elképzelésünk.

Fittles Katalin

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1077 Budapest,
Dohány u. 86.
Tel./fax:
142-3623

Nyitva:
hétfő-péntek
9.30-tól
18.00 óráig

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Vonós, pengetős hangszerek készítése, javítása.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

A tavasz napja

Simándy József halálhírére

Népszabadság, március 6.

Azt utálom a legjobban, hogy akármilyen jól énekel valaki, lehet bármilyen nagy énekes, ahhoz, hogy ő legyen az első téma a tizórás hírekben, ahhoz meg kell halnia.

Simándy József volt az első hír délelőtt tíz órakor.

Azt hittem, hogy az operaénekesek kétszer halnak. Először a hang aztán a test. Lehet, hogy átlagos operaénekesek esetében ez így is van, Simándy azonban nem átlagos énekes. Hiába vonult vissza, szenzáció maradt egész életében. Ha megjelent arca a királyi páholy mellett, lassan mindenki arra fordult. Simándy van itt. Simándy, aki nem csinált világkarriert, mégis ő a legnagyobb magyar tenorista.

Nem is tudom, mit mondjak. Vannak a legendák, még élnek is talán, az Otello tévéváltozata, a ragyogó kék szemre tett barna kontaktlencse, meg a Bánk bánok március tizenötödikén, amikor az egyetemisták virággal hintették be a színpadot. Mikor én jártam egyetemre, csak az évfolyam legcsúnyább lányai jártak operába, a Hazám, hazámat pedig valaki részegen ordította a kötelező mezőgazdasági munka alkalmából az emeletes ágy tetején. Ennyi maradt a nemzeti romantikából, amit Simándy jelentett.

Maradtak utána hangfelvételek, de abból semmit sem lehet megérteni. Leül elé valaki, elfogulatlanul, nyitott szívvel, és csak azt mondhatja: nagyon szép a hang, nazális zengése ellenére is nemes, jók a magasságai, bár kicsit furcsán énekel, alulról csúszik fel a csúcshangokra – mindösszesen azért nagyon jó tenor. Simándy azonban nem egyszerűen jó tenor. Mondhatják, hogy a hangfelvétel a hiteles, tessék meghallgatni. A hitelesség nem esik feltétlenül egybe az igazsággal.

Hogy mi az igazság, azt csak az tudja, aki hallotta őt jelmezben estéről estére. Nekem az igazság egy ária, az Opera örökös tagjainak tiszteletére rendezett gálaesten. Az igazság egy ősz férfi, egyenes derékkal, kicsit katonás mozgással, régi szabású szmokingban. Összeteszi a kezét, nem szorosan, mégis erőt éreztetve, és halkán énekelni kezd.

Simándy József Otello szerepében

Nem kíséri a zenét mozdulatokkal, pózokkal, arcjátékkal. Nem látszik semmi más rajta, csak, az összpontosítás, mégis valósággá válnak a színházi közhelyek: megsűrűsödik a levegő az énekes körül. Nem lehet mást látni a teremben csak őt. Simándy énekel.

Lenszkij áriája az Anyeginből. Balsejtelemtől gyötört fiatalember beszél életről, szerelemről. Simándyt nem a sejtelen, hanem a bizonyosság járja át. Múltról énekel, eltűnt tavaszról, fegyelmezett fájdalommal. Valaki bravózik, Simándy föltrezen, röviden, férfiasan meghajol és megy. Tenoristák jöttek, jönnek, vannak jók és lesznek jók. Csak Simándy nem lesz soha többé. Soha többé.

Hová tűnt a tavasz napja? Meghalt a legnagyobb magyar tenorista. Kint rügyeznek a fák.

Fáy Miklós

Durkó Zsolt

1934-1997

Életének 63. évében, április 2-án súlyos betegségben elhunyt Durkó Zsolt Kossuth-, Erkel- és kétszeres Bartók-Pásztory-díjas zeneszerző, érdekes és kiváló művész – tudatta a Magyar Zeneművészeti Társaság és a Magyar Muzsikusz Fórum.

Tanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Farkas Ferencnél, majd 1961-től 1963-ig a római Santa Cecilia Akadémián Petrassi mester irányítása alatt végezte Durkó Zsolt. 1972-től öt éven át maga is tanított zeneszerzést a Zeneakadémián, 1982-től a Magyar Rádió vezető lektorként tevékenykedett. Műveivel világszerte nagy sikereket ért el, több kompozíciója aratott elismerést Párizsban, Montrealban, Rómában, Londonban. Muzsikájában (például az Altamirában, a Magyar rapszodiában, az Ikonográfiában, Halotti beszéd- és Széchenyi-oratóriumában, Mózes című operájában, zongora- és hegedűversenyekben, vonósnégyeseiben, kantátáiban, Fioriture című zenekari és Turner illusztrációk című kamarazenekari művében, zongoradarabjaiban, például A gömb történetében) mindig a minőségre, kiegyensúlyozottságra törekedett. János Jelenések könyve alapján írt oratóriumának bemutatóját már nem érthette meg. Fontos szerepet vállalt a közéletben. 1987-ben a zenei élet felfrissítésének szándékával és a méltatlanul háttérbe szorított XX. századi magyar zene támogatására, a nagyközönséghez való eljuttatására megalapította a Magyar Zeneművészeti Társaságot, amelynek haláláig az elnöke volt. Ő volt a szervezője a kortárs zene egyik legfontosabb mai fórumának, a Minifesztiválnak. Tagja volt a Magyar, valamint a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának, '93-ban a Magyar Zene- és Táncművészek Világszövetsége elnökének választotta.

Durkó Zsolt nemzeti kultúránk, szellemi életünk kiemelkedő személyisége volt. Nem ismert megaluvást. Tekintélyét, szakmai rangját elsősorban mesterségbeli tudásának, szorgalmának, puritán-ságának, zeneszerzői formaérzékének és igényének köszönhetette. Harcoságának – abban a küzdelemben, amelyet a magyar zenei élet védelmében, illetve megújulásáért folytatott. Sokszor csatázott az első vonalban, mindig a tisztesség vezérelte, s a harcnak végül áldozata lett. De köszönhetette tekintélyét kérelhetetlen minőségre törekvésének is, amellyel örökre példát mutat a magyar művészetszociálisnak, és amely muzsikáját is

jellemezte. Ahogy a közéletben, zenéjében sem volt hajlandó soha kompromisszumokra. Egyetlen hangjeggyel sem áldozott a népszerűség oltárán. Nem is volt rá szüksége, muzsikájával meghódította Európát. Bartók és Kodály zenei hagyományait fejlesztette tovább, az ő nyomukban járt. Egyike volt azoknak a zeneszerzőknek, akik a hatvanas évek elején meghonosították az Európában már elfogadott, új zenei kifejezőmódot, műveibe beleszóve magyarságát, a magyar zene értékeit. Tiszta forrásból merített szavai, gondolatai tisztelőinek erkölcsi támaszt jelentettek. Majd Durkó Zsolt megmondja – hárították el a

felelősséget – s ő mindig irodalmian fogalmazva, hatalmas műveltséggel és az igazság kövének súlyával alkotott véleményt. Konzervatív volt? Igen, ha ez a szó a szabad gondolatok megbecsülését jelenti a maradandóság érdekében. A fajsúlytalannal soha nem vállalt szellemi közösséget. A jövő nélküle – bizonytalan. De ha Durkó Zsolt életművére gondolunk; jellemére, meleg tekintetére, félszeg mozdulataira, felkiáltójeles megjelenésére emlékezünk, van honnan erőt merítenünk, van miből építkeznünk.

Magyar Nemzet, április 3.

Ferencsik

Népszabadság, január 18.

Friss orgonistadiplomával a zsebében lépett be 1927 őszén az Operaház művészbejárójának kapuján, és végleg 1984 júniusában távozott. Kezdte mint fizetés nélküli önkéntes, voluntörnek alkalmazott korrepetitor, vagyis betanító segéderő, főzeneigazgatóként ment el. Eltöltött a házban valami 57 esztendő, egyazon társulatnál, és ez mindmáig érvényes nemzetközi világ-rekord! Vezényelni, azt nem tanult, iskoláit Toscaninnek, Fritz Buschnak, Erich Kleibernek hívták. Állította, a mesterség technikai része öt perc alatt elsajátítható, a többire meg egy hosszú élet is kevés.

Szerencsés pillanatban került az Ybl-palotába. Épp karmesterválság idején, s mindössze 23 évesen emelhet fel először a pálcát, melyet híresen tiszta vonalvezetéssel kezel. Virtuózan, jóllehet kifejező, a muzsikusszá számára egyértelmű jelzéseket közvetítő gesztusaiban nyoma sem volt magamutogatásnak. Zene volt az, nem látványos koreográfia. Hihetetlenül gyors reakciókra volt képes; délután tudta meg, este Falstaffot kell vezényelnie, életében először, próba nélkül. Tán annyi ideje maradt, hogy végiglapozza a roppant bonyolult és érzékeny Verdi-opera kottáját, s szerzett este közönségének forró élményt.

Ferencsik János szimbolizálta a hazai karmesterkultúrában a folyamatosságot. Ő hű maradt, bár ez nem mindig volt könnyű. A Bécsi Opera ígéretes karrierjét adta fel, amikor 1950-ben a Westbahnhofon felült a pesti gyorsra. Tudta pedig, többé nem kelhet át a vasfüggönyön, és ez akkor bizony életfogytiglani jogerős ítéletnek látszott. De neki itthon volt dolga, mondhatnám, küldetése – bár Ferencsik nemigen használt ily nagy szavakat.

A közönség nagyon szerette, ő volt a karmester Budapesten, Veszprémben, Debrecenben is. Erkel színházi hangversenysorozataira minden különösebb menedzseri hókuszpókusz nélkül percek alatt fogytak

el a bérletek. Feledhetetlen esték ezreit szerezte szeretett Operaháza közönségének. Elhivatott tolmácsolója volt Mozart, Verdi, Wagner, Bartók. Kodály színpadi alkotásainak. Debussy Pelléas és Mélisandéjának poézisét, Alban Berg Wozzeckjének drámai döbbenetét az ő hiteles olvasatában ismertük meg. Tömérdek új magyar zenét ismertetett meg, Lajthától a fiatal Bozayig, Durkóig.

Alapító karmestere volt a rádió nagy szimfonikus zenekarának, 32 éven keresztül vezette az Állami Hangversenyzenekart, s mindig szívesen vendégeskedett az István Gimnázium fiatal szimfonikusainál, miközben a fél világot is bejárta Tokiótól San Franciscóig egy enyhültebb korban.

Ferencsik János a múltó zenei pillanat varázslatos művésze volt. Hűséges őrzője egy közép-európai előadóművész-hagyománynak, mely Béccsel mint centrummal az egykori Monarchia területén élt tovább. Nem tartozott az aprólékos szerelőmuzsikusok közé, joggal épített legendás stílusismeretére, formaérzékére, személyiségének szuggesztivitására. És meg is voltak az eszközei ahhoz, hogy akár félkész produkciót is valószínűsággá avasson este. Mint szüntelen improvizáló muzsikuss, szívből gyűlölte a hanglezet-stúdiót, a kimerevített, véglegessé rögzített pillanatot, a mirelit zenét. De tudta, a lemez nélkülözhetetlen a század második felében. A muzsikáló korongok mind-mind sápadt lenyomatai Ferencsik János zeneiségének, személyiségjegyeit gondosan kiszűrte a mikrofon.

Ma még emlékszünk arra a költőre, még mondogatjuk, milyen volt az ő közkinccsé vált magántulajdonú Mozartja, Beethovenje vagy Kodályja. Emlékezzünk rá: Ferencsik János idén lenne 90 éves.

Breuer János

Kit támogat a kultuszminiszter?

(Népszabadság, március 18.)

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium vezetőjének módjában áll, hogy a Nemzeti Kulturális Alap vagyonából egy meghatározott összeget kulturális célokra fordítson. Tavaly Magyar Bálint a felhasználható 250 milliós miniszteri keretből 243 millió 412 ezer forint támogatást osztott szét azok között, akik levélben segítséget kértek tőle. A miniszteri titkárságon elmondták: noha a jogszabály lehetővé teszi, hogy a

kultuszminiszter saját belátása szerint döntsön, a beérkezett kérelmeket Magyar Bálint mindig véleményeztette a tárca illetékes szakosztályával, illetve a Nemzeti Kulturális Alappal.

A Nemzeti Kulturális Alap kimutatása alapján 1996-ban 12 művészeti terület kapott anyagi támogatást. A 243 millió 412 ezres miniszteri keret 59 százalékát a zene, tíz százalékát a színház, 8,3 százalékát a film, 7,7 százalékát a képzőművészet és 7,2 százalékát az irodalom kapta. A maradék 7,8 száza-

lékot a múzeumoknak, az iparművészetnek, a folyóiratoknak, a táncművészetnek és a számítógépes feladatoknak ítélte meg a kultuszminiszter, valamint a népművészetnek, amely utolsó helyen áll a preferencialistán.

A zeneművészet területén 143 millió 700 ezer forint került szétosztásra 17 kérelmező között. A könnyűzenére: a Balaton 1996 rendezvényre, a Kontroll Csoport felvételeihez, valamint a Sziámi Trio és az Európa Kiadó CD-jeinek kiadásához kétfélmillióval járult hozzá Magyar Bálint. Ugyancsak kétfélmillióval támogatta a Sziget '96 fesztivál megrendezését is.

A komolyzenén belül a fesztiválokra, vagyis az 1996-os Budapesti Tavaszi Fesztiválra 50 millió, az 1997-esre 40 millió, a Zempléni Művészeti Napokra 15 millió, továbbá két kisebb rendezvénysorozatra 200, illetve 50 ezer jutott a miniszteri keretből, amely önmagában is kitette a zenére fordított keretösszeg 73 százalékát.

Jelentős anyagi hozzájárulásként 30 milliót kapott a Budapesti Fesztiválzenekar az 1996-os turnéihoz. A Magyar Állami Énekkarnak mint kiemelt nemzeti kulturális alapintézménynek egymilliót juttatott, hogy eleget tehessen egy japán meghívásnak. A Budapesti Koncertfúvósok amerikai vendégszerepléséhez a kultuszminiszter 500 ezer forinttal járult hozzá. Ugyanennyi jutott egy Bach- és egy Mozart-hangversenysorozatra, illetve a Szent István Király Zeneiskolának zongora vásárlására.

A zenei terület után a legtöbb pénzt a színházművészet kapta. Tíz színház között 24 millió 400 ezer forintot osztott el a miniszter. Az összeg 66 százaléka visszatérítendő támogatás. Az Új Színháznak és a Thália Társaságnak ötmilliót, a Budapesti Kamarszínháznak négy milliót, a természeti katasztrófa sújtotta veszprémi Petőfi Sándor színháznak kétfélmilliót kell majd visszafizetnie. A Thália Társaság működéséhez a visszatérítendő összegben felül Magyar Bálint további 2,5 millióval járult hozzá. A Merlin Színház az edinburgh-i fesztivál magyar napjainak előkészítéséhez egymillió forintot kapott és további 300 ezret az Építsünk színházat című kiállításához. A Vigaszínházat, hogy kiutazhasson az Israel fesztiválra, 500 ezer forinttal támogatta a kultuszminiszter.

A filmeseknek 1996-ban 20 millió 180 ezer jutott a miniszteri keretből. Hatvan százaléka a Magyar Filmintézet kapta, hogy a híradókat és a dokumentumfilmeket restaurálhassák. Filmkészítéshez csak kétfélmillió-hatezerrel járult hozzá a miniszter, viszont hárommilliót adott, hogy elkészítsék a *Hagyjállógva Vászka* című film Oscar-díjjal kapcsolatos promóciót,

a *Bolse vita* nemzetközi fesztiválkópiájának elkészítéséhez egymilliót kapott. A filmeseknél csak egy utazás költségeihez járult hozzá Magyar Bálint, mégpedig az STTV Stúdió Kft. így átvehetett egy külföldi díjat.

A képzőművészet területén a legtöbb – azaz a 18 millió 756 ezres keretösszeg 61 százaléka – a Műcsarnoknak jutott. Jankovits József szobrászművész életművét bemutató kiadványhoz félmilliót, Veszelszky Béla életmű-kiállításának katalógusára egymilliót, a Polonia fesztiválhoz tízmilliót, vagyis összesen 11 millió 500 ezret adott a kultuszminiszter. A Csodák Palotája hárommilliót, az Artpool művészetkutató központ az internetes csatlakozáshoz és archívumának számítógépes katalogizálásához egymilliót kapott. A kultuszminiszter Páskándi Géza síremlékének felállításához, kisebb kiállításokhoz, katalógusok kiadásához 100–500 ezer forint körüli összegekkel járult hozzá.

Az irodalom területére tavaly összesen 17 millió 410 ezer forint jutott. Tanulmányok, szépirodalmi alkotások megjelentetéséhez járult így hozzá a művelődési tárca vezetője, de jutott pénz (200 ezer) Nagy Bandó András *Vészfék* című könyvének és (250 ezer) Pápai Gábor sajtókarikatúráinak kiadásához is.

A legnagyobb támogatást, vagyis hárommilliónyit kapott a Kalligram könyvkiadó a *Tegnap és ma* című monográfiásorozat megjelentetéséhez. Az Atlanti kutató és kiadó társulat alapítvány az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójára egy angol nyelvű kötethez kétfélmilliót kapott. A Tëvan kiadónak *A hét évszázad magyar költői* című antológiához 1,5 millió jutott és további 400 ezer még egy könyv kiadásához. A *Maecenas*-könyvek sorozatában megjelenő *Ókori Görögország és Róma története* című kötet megjelentetéséhez egymillió forinttal járult hozzá Magyar Bálint. A miniszteri keretösszegeből kétfélmillió forint jutott a Petőfi Irodalmi Múzeumnak a Mikszáth-évfordulóra való tekintettel, valamint 150 ezer egy konferencia megrendezésére. A *Frankfurti Könyvvásárra* a művelődési tárca könyv és irodalmi osztálya utazott. A magyar részvételhez a tárca vezetője egymillió-százezerrel járult hozzá.

A kultuszminiszteri preferencialista legalján tavaly a népművészet területe állt, a miniszteri keretből jutó 0,1 százalékkal. Az egyetlen támogatott esemény a Schneider Lajos Népdalverseny volt, amelyet Mohács rendezett meg. Ehhez a városi önkormányzat 200 ezer forintot kapott Magyar Bálinttól.

Nagy Marianna

Gershwin: vastaps

(Hajdú-Bihari Napló)

A Debreceni Filharmonikus Zenekar januárban két alkalommal is telt házban hangversenyt adott városunkban George Gershwin (1898-1937) műveiből. A Bartók Tereben 13-án, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán pedig az azt követő héten telt meg zsúfolásig a nézőtér. Bizonyára nem véletlen, hogy a századelőn élt amerikai zeneszerző ekkora vonzerőt gyakorolt a város zenekedvelő közönségére, hiszen szerzeményei a nagyvárosok magas falai és fényei között álmódzó hangján csendülnek fel.

Saját népének, országának zenei tradícióit hitelesen ötvözte a zene egyetemes nyelvezetébe, így munkássága hasonló szerepet töltött be hazájában, mint nálunk Bartók Béláé. Viszont, Bartókkal ellentétben, sohasem igyekezett az egyetemesebb kifejezésformák felé, megmaradt a közönség szintjén, hiszen a szórakoztató zene felől közelített a klasszikus műfajhoz.

Örvendetes volt tehát a debreceni társulat sikeres kezdeményezése, amelyhez a Drezdából érkezett zeneszerző-karmester, Volker M. Plangg is hozzájárult. A német dirigens - számunkra talán szokatlannul is - hatalmas energiával vezényelte a négy darabot, melyhez, valljuk meg, itt-ott azért elfért volna

némi érzékenység is. Az első mű a Kubai nyitány (1932) volt, melynek jellegzetességét az afro-kubán ritmusok adták. Ennek igazi hangulatát bizonyára izgalmasabban tudta volna tolmácsolni egy eredeti latin ritmusszekció, de a debreceni zenekar ütősei is megtették a magukét. Az est egyik fő darabja következett ezután, az F-dúr zongoraverseny (1925), melynek szólistája a Debreceni Zeneművészeti Főiskola igazgatója, Duffek Mihály volt. Lezser, könnyed előadómódjával hűen tolmácsolta az olykor dzsesszes elemekkel is megtűzdelt darabot.

A koncert második felében a szerző európai látogatását zenébe öntő műve, az Egy amerikai Párizsban (1928) hangzott el, jó alkalmat adva a fúvósok tehetségének fölillantására. Az est zárásaként Gershwin fő művének - néger tárgyú operájának -, a Porgy és Bessnek (1935) a legismertebb részeit összefonó zenekari szvit csendült föl. Bizonyára kevesen akadnak, akik ne ismerték volna fel például a Summer-time (Nyáridő) kedves melódiáját. Vendégzenészként - eddig szokatlan környezetben - hallhattuk a Debreceni Dixieland Jazz Band és a Lux együttes tagját, Tikász Sándort, aki bendzsójával nyújtott nélkülözhetetlen és hangulatossá tevő segítséget a darab hiteles megszólaltatásához. A közönség vastappsal honorálta a dirigens, a szólisták és a zenekar lendületes előadását, amelyet azok két ízben is ráadással viszonyoztak.

Az első bécsi filharmonikus hölgy

Nem csak a keze látható

(Magyar Hírlap, március 3.)

A magyar származású Lelkes Anna tegnap 14 zenésztársával együtt csatlakozott a Bécsi Filharmonikusok amerikai turnéjához, s ezzel első ízben játszik velük „legálisan”. A Magyar Hírlap bécsi tudósítójának a ma már osztrák állampolgárságú, ám magyarságára büszke hárfás elmondta: a döntés, amelynek alapján végre megkapja a megfelelő rangot is, számára igen fontos, de a hétköznapiak menete nem változik. Huszonhat éve muzsikál a nőgyűlölő együttesben, igaz, szinte titokban.

Már a kezdet sem volt egyszerű: a bécsi Operaház zenekara, amely gyakorlatilag azonos a Filharmonikusokkal, 1971. januártól jókora huzavona után szerződtette. A próbajáték zsűrije ugyan egyhangúlag a többi hét jelentkezőnél toronymagasan jobban játszó pályázó mellett döntött, de amikor az illető kilépett a paraván mögül, mindenki kővé dermedt: eddig nők még jelentkezni sem merészeltek. Történt mindez 1969-ben, amikor a bátor jelölt, a budapesti Operaház zenekarának tagja turistaútlevelemmel utazott ki Bécsbe.

Szerencsére a Staatsoperben találtak formulát Lelkes Anna szerződtetésére. Három év után, mint a többi operaházi zenekari tag, ő is kérte felvételét az operaházival azonos, ám sokkal rangosabb Bécsi Filharmonikusok közé. Visszautasították. A magántársaságként működő egyesület tagja nő nem lehet ugyanis, s ezen az sem változtatott, hogy közben Lelkes nélkülözhetelenné vált. A munkaközösség tagjaként a férfakkal azonos fizetést kapott, de a „filharmonikus” rang hiánya, a teljes inkognitó, hogy egyetlen műsorfüzetben sem szerepelt a neve - nos ez fájt. Sikerben, elismerésben nem volt hiány - mondja -, s büszkén említi különösen jó kapcsolatát Ricardo Mutival, aki pár éve a Carnegie Hall-beli szokásos télvégi vendégszerepléskor szólójátékát külön kiemelte, majd amikor a milánói Scalában hárfást kerestek, őt kérte fel a zsűrizésre, mondván, csakis benne bíz. Hogy a filharmonikusok most végre meghozták a nők kizárásának megszüntetéséről a döntést, azt Lelkes Anna Mutinak is betudja, no meg az amerikai nőknek, akiket mélyen felháborított ez a diszkriminatív bánásmód. Ez utóbbit a kívülálló alig érti: hogyan is volt ez, a

zenekar biztos mindig is nagyra tartotta, különben meg sem tűrte volna soraiban, s együtt zenéltek, együtt turnéztak immár két és fél évtizede, mi az oka, hogy a rangot, az elismerést mégis sajnálták? – Tudja, ha nem játszom és a nézőtérén ülök, és hallgatom ezt a csodálatos hangzást, újra és újra boldog vagyok, és alig hiszem, hogy közéjük tartozom. Aztán amikor a próbákon, vagy pláne egy-egy zenekari ülésen megölik egymást két krajcárért, amikor hallok az intrikákat, az áskálódást, az szörnyű. És szörnyű volt a döntés: a tíz nappal ezelőtti zenekari ülésen már biztos volt, hogy az amerikai nők a turné bojkottjára fognak felszólítani, de akkor még ellenálltak: „nem adjuk meg magunkat, idáig nem süllyedhetünk, nőt nem vehetünk fel” – mondták. A nyomás osztrák politikusok részéről is nőtt (végül is az ország imázsának se tesz jót ez a makacs ellenállás). A döntő, többórás tanácskozáson, amikor már majdnem beadták a derekukat, újabb ötlet támadt: jó, de nehogy már külföldi, különösen keleti legyen az első női tag, keressünk osztrákot... Akkor úgy éreztem, ha mégis én lennék

az, visszautasítom – mondja Lelkes Anna, és hozzáteszi: de hát ez volt az álmom.

A turné már elkezdődött, de a párizsi és londoni programhoz nem volt szükség hárfásra. Lelkes Anna tegnap Londonba utazott, onnan a zenekar együtt repül Los Angelesbe, majd New Yorkba: a tengerentúl Schubertet játszanak, s ahhoz az ő játékára is szükség van. Az elutazás előtti délután azt se tudta, hol áll a feje: üzenetrögzítőjén több tucat hívás várt visszajelentkezésre. Huszonhat éven át soha senki nem kérészt – én inkább gyakorlok és csomagolok. Magát azért hívtam vissza, mert magyar – teszi hozzá, és még elmeséli, hogy túl van a szokásos turné előtti szervezkedésen, kutyáit elhelyezte a mosonmagyaróvári ismerősöknél. Ha arra gondol, hogy Amerikában is nyilatkozni kell majd, a legszívesebben el se utazna. Jók lesznek már a rendes, amúgy se könnyű hétköznapiak. Eddig is szívesen muzsikált, de benne volt a túske – a későn jött elégtétellel ennek most vége.

Szászi Júlia

A patinás zenekar reménykedik

„Úgy, mint Nagykanizsán és Kaposváron”

(Kisalföld, március 1.)

Talán kevesen tudják, hogy Sopron büszkélkedhet az ország legrégebben alapított szimfonikus zenekarával. A majd 170 esztendő Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar utóbbi két évtizedének művészeti vezetése Dárdai Árpád karmester nevéhez fűződik.

A napokban került sor a zenekar ezévi első hangversenyére a Liszt Ferenc Művelődési Házban, a Nemzeti Filharmónia bérleti hangversenysorozata keretében. A zsúfolt nézőtér előtt adott koncert kapcsán Dárdai Árpáddal a negyvennyolc tagú zenekar mindennapjairól, örömeiről és gondjairól beszélgettünk.

– Először skandináv zeneszerzők – Sibelius és Grieg – művei csendültek fel, majd Schubert egyik szimfóniájának eljátszásával a komponista születésének kétszázadik évfordulójára emlékeztünk – mondta Dárdai Árpád. – Az egész estét betöltő koncertre külön-

ben tizennégy, esetenként két-három órás próbával készültünk fel.

– Kikből áll a neves zenekar?

– Tagjaink közül minden harmadik zeneiskolai tanár. De akadnak soraink között tehetséges diákok, valamint orvosok, pedagógusok, sőt, van egy katolikus lelkészünk is...

– Egy évben hány fellépésre nyílik alkalom?

– Tavaly néhány koncerttel többet adtunk, mint az azt megelőző években. Reméljük, idén is legalább tíz hangversenyen mutatkozhatunk be a nagyközönség előtt. Menedzselési feladat lenne, hogy az eddigieknél jobban kapcsolódjunk be a Sopron környéki települések zenei életébe, akár egy-egy helyi koncert megrendezésével.

– Miből, s hogyan működik a zenekar?

– Alapítványi formában, pályázatok útján nyert pénzből gazdálkodhatunk. Bizunk abban, hogy a jövőben nagyobb anyagi megbecsü-

lésben részesítenek bennünket, hiszen a zenekar fenntartása igen komoly összegeket igényel. Például a filharmóniai koncertünkre hat kíséző zenészt kellett hívunk: a szombathelyi és a győri vendégmuzsikások költsége huszonhatezer forint volt, miközben a Nemzeti Filharmóniától mindössze hatezer forintot kapott a zenekar. Éppen ezért nagyon reménykedünk, hogy a város zeneszerető polgárai közül sokan a szimfonikusok támogatására ajánlják fel személyi jövedelemadójuk egy százalékát. Mindamelllett szeretnénk, ha a város önkormányzata is nagyobb elismeréssel viseltetne a zenekar iránt. Más városokban – például Nagykanizsán vagy Kaposváron – ugyanis milliós nagyságrendű összegekkel biztosítják működési feltételeiket azoknak a szimfonikus zenekaroknak, amelyeknek neve korántsem hangzik olyan patinásan, mint a sopronié.

Gosztonyi M.

Észak-Magyarország,
január 20.

Dirigens – kettős szereposztásban

Kovács László ma zongoraművészként és karmesterként is fellép

Kovács László idén már 13. esztendeje a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője. A dirigens nem babonás, hiszen ma este fél nyolckor a Miskolci Nemzeti Színházban kettős szereposztásban is fellép: zongoraművészként Beethoven Hármaversenyét játssza a zenekar művészeinek – Iván Klára (cselló) és Gál Károly (hegedű) – közreműködésével, majd a műsor második részében ismét elfoglalja helyét a pulpituson. A szombat délelőtti próba után többek között arról beszélgettünk Kovács Lászlóval, miért érzi magát jobban a bőrében, ha zongoraművészként szerepel, és ennek ellenére miért vágott bele ebbe a picit rizikós vállalkozásba.

– Kinek volt az ötlete, hogy ez a zenekarral kibővített kamaradarab is bekerüljön az évad programjába?

– Az enyém. Tavaly nyáron szólistaként játszottam a művet Németországban, és egyszerűen beleszerettem. Pedig több probléma is van vele. Egyrészt ez egy három szólóhangszerre írt kamaramuzsika zenekari tuttikkal kiegészítve. Beethoven versenyműveiben a szóló- és a tutti részek ritkán egyenrangúak, meglehetősen külön állnak egymástól. Ez erre a darabra fokozottan igaz. A másik „baj”, hogy a mű elég hosszú, mintegy harmincöt perces, ezenkívül Beethovennek nem is a legjobb alkotása, de rendkívül hangulatos, ezért bizom abban, hogy a hallgatók is megszeretik. A harmadik probléma, hogy itt nagyon sok múlik a szólistákon. A cselló- és a hegedűszólam tele van kőkemény buktatókkal, iradatlanul nehéz részekkel, amelyeket nem lehet kikerülni, nem lehet rajtuk átsiklani. Egészen apró kis finomságokon áll vagy bukik az előadás sikere, Beethoven V szimfóniáját lehet bármilyen „pocsékul” eljátszani, sikere lesz. Ezt a darabot viszont csak nagyon jól szabad megszólaltatni. Úgy gondolom, hogy ez ettől is szép feladat és komoly megmérettetés a művészeknek.

– A darabon belüli kettős szereposztás mennyire nehezíti meg az Ön feladatát?

– Borzasztóan. Amikor „csak” szólistaként játszottam a művet, az számomra gondtalan lebegés volt, hiszen zongoristaként felmentődtem a zenekar kontrollálása alól. Arra ott volt a karmester, az összhangzással neki kellett törődnie. Ebben az esetben azonban háromszoros terhet jelent a feladat, hiszen nemcsak dirigálni és zongorázni kell, de a hangzást is nekem kell összefognom.

– Ilyen esetben mi „dolgozik” inkább önben: a szólista vagy a karmester?

– Alapvetően karmesternek tekintem magam, de a zongora is nagyon közel áll hozzám, bár néha hosszú évek is eltelnének anélkül, hogy egyetlen billentyűt is leütnék. Ebben az esetben azonban a két dolognak össze kell formálnia, és csak a zenésznek szabad működnie. A fejemben már összeállt a darab, tudom, hogy kellene megszólalnia, és ezt próbálom az ujjaimmal eljátszani, a mozdulataimmal pedig eldirigálni. Mások az eszközök, de egy helyről jön az egész. Az a jó, ha egyik sem kerekedik a másik fölé, mert az azt jelenti, hogy benne vagyok a darabban, nyugodtan lubicokolhatok.

– A próbán elhangzottak mennyiben rimelnek az elképzelt hangzásra?

– Azt hiszem, megfelelően felkészültünk. Apró finomításokat, csiszolásokat végzünk már csak az előadásig.

– A Hármaverseny sikeres, vagy ne adj' Isten. kévésbé sikerült előadása mennyiben fogja befolyásolni a műsor második felében színpadra lépő karmesteri?

– Semennyiben. Ha egy darab végére kitettük a pontot, akkor ott annak vége van fejben és ujjban egyaránt. Mindent ki kell kapcsolni, hiszen adott a következő feladat, arra kell minden létező idegzsállal koncentrálni...

Bánhegyi Gábor

SZINKÓPA

Hangszerkereskedés

- ◆ Réz- és fafúvós hangszerek, alkatrészek, nádak, olajok, tisztítószeres nagy választékban kaphatók.
- ◆ König & Meyer kottapultok, hangszerállványok
- ◆ Mott zenekari és énekkari dobogók
- ◆ Pianínók

Ez nálunk mind egy helyen beszerezhető.

Telefon: (06-96) 431-287 • Telefax: (06-96) 434-290

Próbajáték*II. hegedű és mélyhegedű állások betöltésére*

Helye: Liszt-terem (Pécs, Király u. 81.)
Ideje: 1997. június 19. 10.30 óra
Anyag: hegedű: Bach-szólószonáta tétel
 Mozart: Hegedűverseny
 Zenekari részletek

mélyhegedű: Bach-szólószonáta tétel
 Klasszikus versenymű
 Zenekari részletek

*Jelentkezési határidő önéletrajzzal, fényképpel:
 1997. május 30.*

A zenekari részletek átvehetők a titkárságon, vagy kívánságra postázzuk (7621 Pécs, Király u. 19. Tel./fax: 72/242-793, 72/324-350).
 Fizetés a Közalkalmazotti Törvény szerint.
 Zongorakísérőt kérésre biztosítunk.

Az állások 1997. augusztus 1-jétől tölthetők be.

Próbajáték*gordonka és nagybőgő állások betöltésére*

Helye: Liszt-terem (Pécs, Király u. 81.)
Ideje: 1997. június 23. 13 óra
Anyag: gordonka: Bach-szólószonáta tétel
 Versenymű tétel
 Zenekari részletek

nagybőgő: Választott szólódarab
 Klasszikus versenymű
 Zenekari részletek

*Jelentkezési határidő önéletrajzzal, fényképpel:
 1997. május 30.*

A zenekari részletek átvehetők a titkárságon, vagy kívánságra postázzuk (7621 Pécs, Király u. 19. Tel./fax: 72/242-793, 72/324-350).
 Fizetés a Közalkalmazotti Törvény szerint.
 Zongorakísérőt kérésre biztosítunk.

Az állások 1997. augusztus 1-jétől tölthetők be.

Próbajáték*I. fuvolista állás betöltésére*

Helye: Liszt-terem (Pécs, Király u. 81.)
Ideje: 1997. június 16. 13 óra
Anyag: Bach-szólószonáta tétel
 Mozart: Fuvolaverseny
 Zenekari részletek

*Jelentkezési határidő önéletrajzzal, fényképpel:
 1997. május 30.*

A zenekari részletek átvehetők a titkárságon, vagy kívánságra postázzuk (7621 Pécs, Király u. 19. Tel./fax: 72/242-793, 72/324-350).
 Fizetés a Közalkalmazotti Törvény szerint.
 Zongorakísérőt kérésre biztosítunk.
 Az állás 1997. szeptember 1-jétől tölthető be.

A DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR**PRÓBAJÁTÉKOT****hirdet I. Fagott állásra**

1997. június 9-én 14 órakor

A próbajáték helye: a zenekar próbaterme
 Debrecen, Simonffy u. 1/c. II. emelet

A próbajáték anyaga: Mozart: B-dúr fagottverseny, I-II. tétel
 kadenciával, vagy
 Weber: F-dúr koncert II-III. tétel

Zenekari állások lapról olvasása:

Kodály: Galántai táncok
 Ravel: G-dúr zongoraverseny
 Ravel: Bolero

Rimszkij-Korszakov: Seherezádé
 Beethoven: IV. szimfónia, IV. tétel
 Grieg: Peer Gynt
 Bartók: Concerto

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Jelentkezési határidő: 1997. május 31.

Jelentkezés: írásban vagy telefonon a zenekar irodáján,
 tel.: 52/412-395, 52/347-078

Sikeres próbajátékot kívánunk!

7. Pécsi Nemzetközi Zenei Fesztivál

„A Teremtés”

június 20. 20.00 Bazilika

Haydn: A teremtés

Közreműködik: Pécsi Egyetemi Kórus (karig.: Tillai Aurél),

Váradi Mariann, Mukk József, Bátor Tamás

Pécsi Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Howard Williams (Anglia)

június 21. 20.00 Bazilika

Liszt: A bölcsőtől a sírig

Holst: A planéták

Pécsi Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Howard Williams (Anglia)

június 22. 20.00 Bartók-terem

Vivaldi: A négy évszak

Bartók: Divertimento

Közreműködik: Bánfalvy Béla

Budapesti Vonósok (műv. vez.: Botvay Károly)

június 23. 20.00 Nemzeti Színház

Beethoven: VI. szimfónia

Debussy: Felhők

Debussy: A tenger

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Robert Houlihan (Írország)

június 24. 20.00 Nemzeti Színház

Respighi: A madarak

Saint-Saëns: Az állatok farsangja

Milhaud: A világ teremtése

Dvorák: A természetben

Közreműködnek: Forgó György, Körtesi András

Pécsi Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Howard Williams (Anglia)

június 25. 20.00 Csontváry Múzeum

Teremtés Kodály után — kortárs magyar kórusművek

Pécsi Kamarakórus

Vezényel: Tillai Aurél

június 26. 20.00 Művészetek Háza

Fiatal „teremtések”

Szmicsevics Judit (fuvola), Horváth Vilmos (fagott), Köcsky

Péter (zongora)

június 27. 20.00 Bazilika

Johann Sebastian Bach művei

Király Csaba orgonaestje

június 28. 20.00 Bazilika

Zárókoncert

Csajkovszkij: V. szimfónia

Saint-Saëns: III. szimfónia

Közreműködik: Király Csaba

Pécsi Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Jean-Paul Penin (Franciaország)

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

április 14. 19.30 Bartók Terem

MATÁV hangverseny

Mozart: Szöktetés a Szerájból – nyitány

Mozart: A-dúr zongoraverseny K.488

Mozart: Jupiter szimfónia K. 551

Közreműködik: Ránki Dezső

Vezényel: Kollár Imre

április 15. 19.30 KLTE-Aula

Mozart: Szöktetés a Szerájból – nyitány

Mozart: A-dúr zongoraverseny K.488

Mozart: Jupiter szimfónia K. 551

Közreműködik: Ránki Dezső

Vezényel: Kollár Imre

április 21. 19.30 Bartók Terem

Haydn: Évszakok – oratórium

Közreműködik: Debreceni Kodály Kórus

Vezényel: Kocsár Balázs

április 26. 19.30 Budapest: Zeneakadémia

Fiatal mai zeneszerzők művei

május 5. 19.30 Bartók Terem

Mozart: Szöktetés a Szerájból – nyitány

Beethoven: G-dúr zongoraverseny op. 58.

Schumann: IV. Szimfónia op. 120.

Közreműködik: Kocsis Zoltán

Vezényel: Kollár Imre

május 12. 19.30 Bartók Terem

MATÁV hangverseny

Fauré: Pelléas és Melisande – szvit op.80.

Debussy: Két nocturne – Nuages

– Fites

Ravel: G-dúr zongoraverseny

Közreműködik: Nagy Péter

Vezényel: Kollár Imre

május 13. 19.00 KLTE-Aula

Fauré: Pelléas és Melisande – szvit op.80.

Debussy: Két nocturne – Nuages

– Fites

Ravel: G-dúr zongoraverseny

Közreműködik: Nagy Péter

Vezényel: Kollár Imre

Hirdessen!

Lapunk eljut a zenészekhez, zenekarokhoz,
zenei szervezetekhez, zenei műhelyekhez, iskolákhoz,
hangszerkészítőkhöz, hangszerészekhez,
valamint minden zenével foglalkozó intézményhez,
s a zeneszerető közönséghez egyaránt.

Áraink:	1/1 oldal	50 000 Ft+ÁFA
	1/2 oldal	25 000 Ft+ÁFA
	1/3 oldal	17 000 Ft+ÁFA
	1/4 oldal	12 500 Ft+ÁFA
	1/6 oldal	8 000 Ft+ÁFA
	1/8 oldal	5 000 Ft+ÁFA

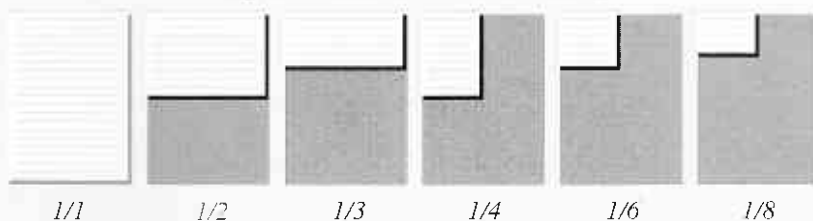
Próbahirdetés (kb. 25 szóig) magánszemélyeknek
ingyenes, közületeknek 500 Ft.

Az árak a hirdetés szerkesztési díját is tartalmazzák.

A hirdetés több számra való előzetes lekötése esetén
árkedvezményt adunk.

Folyamatos hirdetőik árkedvezménye *hat számra 25 %*,
három számra 10 %.

Legyen a partnerünk, hirdessen velünk!

Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

Megrendelőszelvény

A mai napon megrendelem a

ZENEKAR

című folyóiratot

..... példányban.

A lap egyedi számainak ára 120 Ft.

Előfizetési díj (hat számra): 650 Ft + postaköltség.

Név: .....

Cím/város: .....

utca: .....

irányítószám: .....

Dátum: .....

Aláírás: .....

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagjai:

BM Duna Szimfonikus Zenekar

Cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel.: 117-3142, Fax: 117-2773
Próbaterem: 1101 Budapest,
Kerepesi u. 53.
Tel./Fax: 117-5858

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 11/c.
Tel.: (52) 412-395

Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Cím: 1221 Budapest, Anna u. 15/b.
Tel./Fax: 227-4021
Próbaterem: 1074 Budapest,
Rottenbiller u. 16-22.
Tel.: 322-1488, Fax: 267-8667

Győri Filharmonikus Zenekar

9022 Győr, Liszt Ferenc u. 13.
Tel.: (96) 312-452

Magyar Állami Hangversenyzenekar

1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
Tel.: 118-0162

Magyar Állami Operaház Budapesti

Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 131-2550

Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara

1088 Budapest, Bródy S. u. 5-7.
Tel.: 138-8326

MATÁV Magyar Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770, Fax: 215-5462

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 138-4085

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábian u. 6/a.
Tel.: (46) 323-494

Pécsi Szimfonikus Zenekar

7621 Pécs, Kossuth L. u. 19.
Tel.: (72) 324-350

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6721 Szeged, Festő u. 6.
Tel.: (62) 316-927

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Thököly u. 14.
Tel.: (94) 314-472

„Tört akkordok” – Molnár Sándor grafikája (Debreceni Filharmonikus Zenekar)